

De strafrechtsketen in samenhang

F.P. van Tulder

- Het aantal door de politie gehoorde verdachten groeit de laatste jaren nog, terwijl het aantal bij het OM ingeschreven zaken afneemt. Deels is dit te verklaren uit de toename van afdoeningen ‘buiten het OM om’ (Halt, politietransactie, bestuurlijke afdoening). Voor een ander deel is de verklaring gelegen in een nieuwe werkwijze van het OM. Sommige zaken worden door het OM reeds bij de politie als ‘niet vervolgbaar’ terzijde gelegd en niet naar de parketten opgestuurd. In 1999 gaat het daarbij naar schatting om 23.000 zaken. Dit zijn dus niet in de statistieken waarneembare (niet geregistreerde) septs.
- Het aandeel van afdoeningen door de rechter in het totaal van afdoeningen door OM en rechter tezamen is over het totaal van de periode 1960-1999 toegenomen. Dit hangt samen met de sterke daling van het aantal geregistreerde septs. De groei van het aantal op andere wijze door het OM afgedane zaken (met name transacties) woog daar niet tegen op.
- Het aantal sancties (transacties OM en schuldigverklaringen rechter) is als percentage van het aantal afdoeningen sinds 1960 gestaag gestegen: van 34% in 1960 naar 75% in 1999. Ook als percentage van het aantal verdachten steeg het aantal sancties, maar minder, namelijk van 51% in 1960 tot 83% in 1999.
- Bij geweldsmisdrijven staat tegenover het relatief hoge ophelderingspercentage bij de politie een relatief hoog ‘uitvalpercentage’ in het traject van vervolging en berechting: het aantal verdachten van geweld dat daarvoor wordt vervolgd, is relatief laag en het sepotpercentage is relatief hoog.
- De stijging van geweldscriminaliteit is volgens de politiecijfers sterker dan volgens de slachtofferenquêtes. Overigens laat ook deze laatste vanaf 1995 een duidelijke stijging zien. Het is waarschijnlijk dat het verschil in ontwikkeling mede wordt veroorzaakt door een verschil in bereik tussen politiecijfers en slachtofferenquêtes. Gemiddeld genomen zullen de door de politie geregistreerde misdrijven ernstiger zijn. Daarnaast is mogelijk de bereidheid tot registratie toegenomen.
- Het aantal gehoorde verdachten van geweldsmisdrijven hield vanaf 1995 gelijke tred met het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven. Daarnaast treedt, mogelijk als gevolg van de beleidsmatige aandacht voor dit type misdrijf, een bescheiden groei op van het aantal sancties in verhouding tot het aantal verdachten.

- Het aantal gehoorde verdachten in verband met vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het gezag steeg in dezelfde periode duidelijk minder dan het aantal geregistreerde misdrijven. Dit is opmerkelijk, omdat bij dit type misdrijf het aandeel van jongeren onder de verdachten relatief hoog is en jeugdcriminaliteit beleidsmatig de laatste jaren veel aandacht krijgt.
- Het aandeel van onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in de door de rechter opgelegde straffen is tegenwoordig slechts weinig lager dan in 1960 en sinds de jaren tachtig duidelijk gestegen. Het aandeel van door de rechter opgelegde taakstraffen is sinds het ontstaan van deze straf (begin jaren tachtig) eveneens sterk gegroeid. Blijkbaar zijn taakstraffen voor een belangrijk deel niet in plaats van onvoorwaardelijke gevangenisstraffen gekomen, maar in plaats van andere afdoeningwijzen.
- Terwijl het aantal langere gevangenisstraffen (van 6 maanden en langer) in de periode 1995-1999 daalde, steeg het aantal kortere gevangenisstraffen. Ook hieruit blijkt dat taakstraffen in de praktijk niet zozeer in plaats van korte gevangenisstraffen komen.
- Het aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten is na 1996 niet meer gestegen. Bij de afdoening van zaken van minderjarige verdachten is met name het aandeel van taakstraffen de laatste jaren duidelijk toegenomen. De groei van taakstraffen is slechts in beperkte mate het gevolg van een daling in het aantal vrijheidsstraffen.

Hoofdstuk 2 beschrijft de institutionele structuur van de Nederlandse strafrechtsketen. De hoofdstukken 3, 4 en 5 gaan vervolgens in op de verschillende onderdelen van die strafrechtsketen. Zij geven achtereenvolgens een beeld van de criminaliteit en opsporing van verdachten, vervolging en berechting, en tenuitvoerlegging van sancties. Anders gezegd: een beeld van de omvang van de stromen misdrijven en zaken die binnen afzonderlijke onderdelen van de strafrechtsketen worden behandeld.

Het doel van dit hoofdstuk is daarentegen om de statistische informatie over verschillende onderdelen van de strafrechtelijke keten heen naast elkaar te plaatsen en in onderlinge samenhang te bekijken. Een dergelijke 'doorkijkje' kan op ten minste drie manieren nieuwe inzichten geven:

- 1 Confrontatie van statistische informatie uit verschillende bronnen over direct met elkaar verband houdende zaken kan nader inzicht geven in de consistentie en de waarde van de informatie. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om informatie over criminaliteit volgens slachtofferenquêtes en politiestatistiek met elkaar te confronteren. Hetzelfde geldt voor gegevens over het aantal door de politie gehoorde verdachten en de instroom van zaken bij het OM. Eventuele discrepanties kunnen de verschillende bronnen nader in perspectief plaatsen en kunnen zicht geven op ontwikkelingen die anders buiten beeld zouden blijven.

- 2 Samenhangen en substituties tussen verschillende onderdelen van de strafrechtelijke keten zijn eveneens slechts in beeld te brengen via een bredere beschouwing van diverse onderdelen van de strafrechtelijke keten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de samenhang tussen diverse wijzen van afdoening van zaken door OM en rechter en/of door de rechter opgelegde sancties.
- 3 De totale prestaties van het strafrechtelijke systeem zijn slechts bij een beschouwing van de gehele strafrechtelijke keten in kaart te brengen. Zo is de vraag of een delinquent nu een hogere kans heeft om een bepaalde straf te krijgen dan twintig jaar geleden, alleen te beantwoorden als naar het totale strafrechtelijke systeem wordt gekeken.

In het volgende komen dus samenhangen en discrepanties in informatie over de strafrechtelijke keten aan bod. Dat betekent niet dat hier een volledig beeld van alle samenhangen in de strafrechtelijke keten wordt gegeven of dat voor de aldus geschetste ontwikkelingen direct *verklaringen* voorhanden zijn. Evenals elders in deze publicatie het geval is, worden ontwikkelingen gemeten en gesignaleerd, maar in het algemeen niet of hoogstens gedeeltelijk verklaard. ‘Verklaren’ valt in beginsel buiten het bestek van deze publicatie. Om deze samenhangen volledig in beeld te brengen, zou het nodig zijn om ook andere variabelen te gebruiken, zoals de inzet van politie en rechtspraak op het terrein van opsporing, vervolging en berechting. Overigens zijn elders wel aanzetten te vinden tot modellering van dit soort samenhangen en tot verklaring van ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit en binnen de strafrechtelijke keten (zie bijvoorbeeld Steinmann e.a., 1999, pp. 26-28).

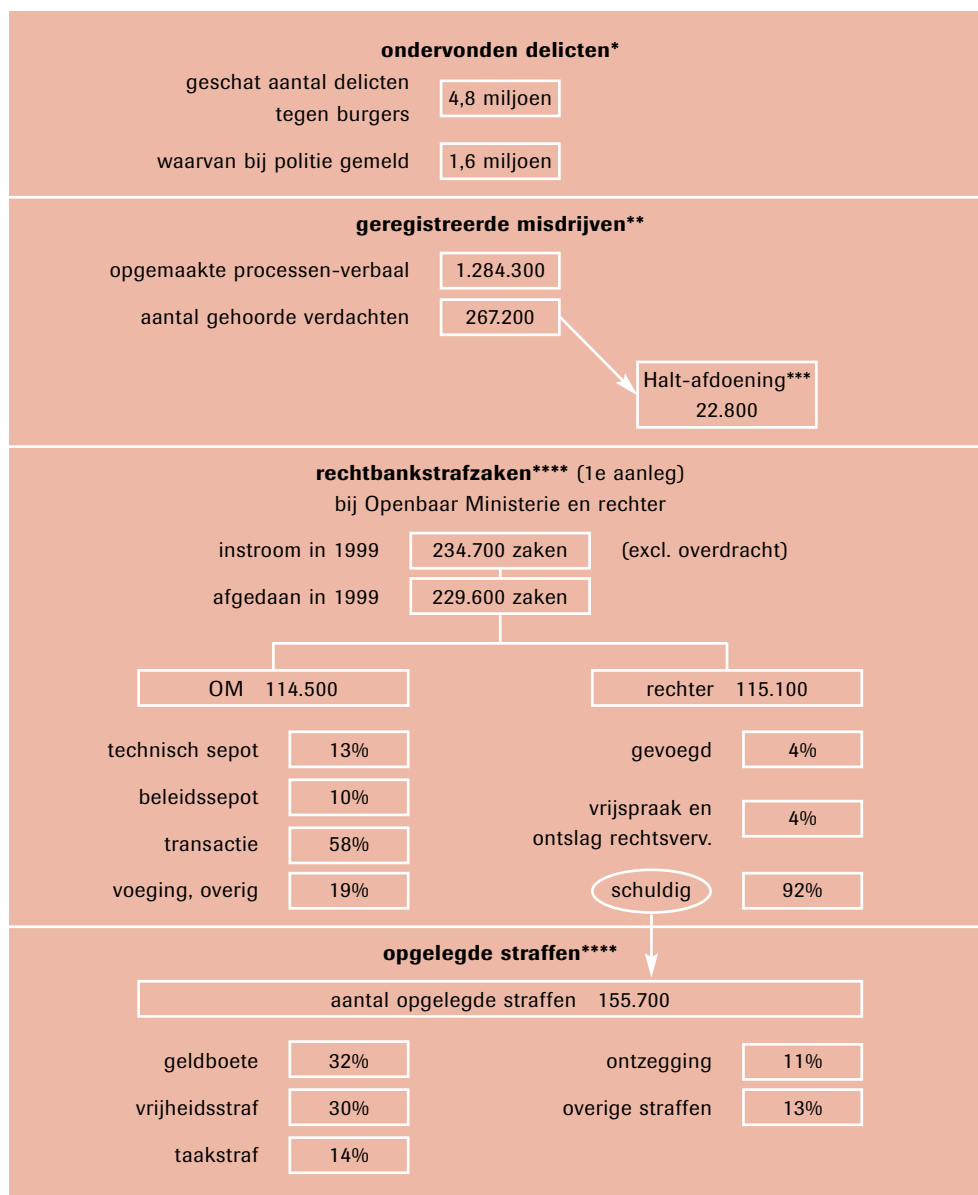
9.1 De strafrechtsketen in 1999

Het schema in box 9.1 brengt de te onderscheiden stromen rond de behandeling van criminaliteit in de strafrechtsketen in het jaar 1999 in beeld.¹⁷⁴ Zie voor een exacte beschrijving van de diverse fasen van de strafrechtelijke verwerking van misdrijven hoofdstuk 2.

Het schema laat zien dat er in elke fase van de verwerking van criminaliteit door burgers, politie en justitie een selectieproces plaatsvindt. Dat begint al bij de registratie door de politie. Lang niet alle misdrijven worden bij de politie gemeld en slechts een deel wordt door de politie geregistreerd.

De volgende selectie vindt plaats in het opsporingsproces. Slechts een beperkt deel van de misdrijven wordt opgehelderd. Het aantal verdachten dat de politie hoort,

174 Criminaliteit omvat hier, evenals elders in deze publicatie, uitsluitend misdrijven.

Box 9.1 **Stroomschema misdrijven, 1999**

* Bron: CBS-slachtofferenquête.

** Bron: CBS-politiecijfers. In tegenstelling tot de 'ondervonden delicten' inclusief misdrijven tegen bedrijven en instellingen, en inclusief 'slachtofferloze' delicten.

*** Bron: Halt-Nederland.

**** Bron: CBS-rechtbankstrafzaken. De straffen betreffen zowel onvoorwaardelijke als voorwaardelijke. Bij combinaties van straffen zijn alle straffen afzonderlijk geteld.

Cijfers zijn afgerond.

ligt dan ook aanzienlijk onder het aantal geregistreerde misdrijven.¹⁷⁵ Sommige minderjarige verdachten komen in aanmerking voor een Halt-afdoening. De politie kan (sinds 1993) met meerderjarige verdachten van kleine winkeldiefstallen of lichtere gevallen van rijden onder invloed een transactie overeenkomen. In andere gevallen legt de politie bij voldoende grond voor verdenking een proces-verbaal over de verdachte en de betreffende delicten voor aan het Openbaar Ministerie (OM). Het OM krijgt ook een (relatief gering) aantal zaken aangeleverd van de Bijzondere Opsporingsdiensten (BOD).

Bij het OM vindt een verdere selectie plaats. Het OM kan besluiten een zaak betreffende een verdachte (van één of meer misdrijven) te seponeren, omdat voldoende bewijs ontbreekt (technisch sepot) of vervolging niet opportuun wordt geacht (beleidssepot). Tevens kunnen zaken bij andere worden gevoegd. Ook kan het OM sinds 1983 een transactie (schikking) aanbieden aan de verdachte. Als deze bereid is aan bepaalde voorwaarden te voldoen, ziet het OM van verdere vervolging af. Die voorwaarden kunnen de vorm hebben van de betaling van een geldbedrag, het meewerken aan een taakstraf, en dergelijke.

De rest van de zaken brengt het OM via een dagvaarding voor de rechter. Deze kan de verdachte vrijspreken of schuldig verklaren. In dat laatste geval zal de rechter meestal een straf of maatregel opleggen. Belangrijke vormen daarvan zijn (onvoorwaardelijke of voorwaardelijke) boetes, (onvoorwaardelijke of voorwaardelijke) gevangenisstraffen, en taakstraffen.

In box 9.1 en ook in het vervolg van dit hoofdstuk vindt een confrontatie plaats van gegevens uit verschillende bronnen. Deze bronnen zijn niet altijd volledig vergelijkbaar, om ten minste vier redenen.

- 1 De gehanteerde definities en de eenheden waarin de aantallen zijn uitgedrukt, kunnen verschillen. Zo registreert de politie misdrijven, terwijl de rechtbank-statistieken uitgaan van zaken. Een misdrijf kan door meer dan één persoon zijn gepleegd, terwijl een zaak één persoon betreft, maar daarentegen verschillende misdrijven kan omvatten. Bij de verdere afhandeling kunnen verschillende zaken via zogenaamde voegingen 'in elkaar worden geschoven'.
- 2 De criteria om in te delen naar delicttype kunnen verschillen. Een slachtoffer kan een delict anders rubriceren dan de politie en de politie anders dan het OM. Zo kan de politie een tasjesroof als geweldsdelict bestempelen, terwijl het OM besluit het als vermogensmisdrijf in te schrijven. Omdat een zaak verschillende misdrijven kan omvatten, waarbij het zwaarste misdrijf het indelingscriterium

¹⁷⁵ Overigens kan een verdachte meer dan één misdrijf op zijn kerfstok hebben. Uit de analyse van verdachten op basis van het HKS-bestand (hoofdstuk 3) blijkt een relatief kleine groep verdachten verantwoordelijk te zijn voor relatief veel misdrijven. Dit zal dus ook bijdragen aan het selectieproces. Daartegenover staat dat een misdrijf door meer dan één dader kan zijn gepleegd.

Staat 9.1 Enkele verhoudingsgetallen rond stromen in de strafrechtelijke keten, per misdrijftype, 1999

	totaal misdrijven	gewelds-misdrijven	vermogens-misdrijven	vernielingen en openbare orde
percentage 'white number'*	26	13	43	19 ^o
ophelderingspercentage	15	45	9	12
verhouding verdachten / misdrijven	0,21	0,59	0,13	0,19
verhouding instroom OM / verdachten	0,88	0,64	0,66	0,73
sepotpercentage**	11	17	12	17
sanctiepercentage ^{oo}	75	71	69	69
taakstraffen (%)***	13	20	19	17
gevangenisstraffen (%) ^{ooo}	27	44	45	24

* Op basis van slachtofferenquête geschat percentage misdrijven waarbij een document wordt ondertekend. Dus complement van 'dark number'.

^o Betreft alleen vernielingen.

** Sepots als percentage van alle afdoeningen (door OM en rechter tezamen).

^{oo} Transacties OM en schuldigverklaringen rechter als percentage van alle afdoeningen (door OM en rechter tezamen).

*** Taakstraffen (inclusief leerstraffen) volgens rechtersmodel als percentage van het totale aantal sancties (transacties OM en schuldigverklaringen rechter).

^{ooo} Onvoorwaardelijke en voorwaardelijke gevangenisstraffen als percentage van het totale aantal sancties (transacties OM en schuldigverklaringen rechter).

vormt, kan het bovendien dat minder zware misdrijven in de rechtbankstatistiek buiten beeld raken.

- 3 Er verstrijkt tijd tussen de behandeling van een misdrijf of zaak in de verschillende onderdelen van de keten. Dit betekent bijvoorbeeld dat een in 1997 aangegeven en geregistreerd misdrijf mogelijk pas in 1998 bij het OM wordt ingeschreven en in 1999 wordt afgehandeld. Dit 'over de jaargrens heen vallen' zal de verhouding tussen cijfers beïnvloeden, met name daar waar sterke en abrupte stijgingen of dalingen optreden.
- 4 Gebreken in registraties kunnen eveneens een rol spelen. Zo is onduidelijk in hoeverre de automatisering bij de politie de registratie heeft beïnvloed. Verschillen in beleid en interpretatie bij de vele statistische berichtgevers kunnen eveneens hun invloed op de statistische informatie hebben. De kwaliteit van de statistieken en de onderlinge consistentie is lang niet altijd optimaal.

Dit alles betekent dat bij een vergelijking van de omvang van stromen in onderdelen van de strafrechtelijke keten rekening dient te worden gehouden met dit soort verteke-

ningen en kanttekeningen.¹⁷⁶ Toch kunnen, zoals eerder gesteld, vergelijkingen tussen en onderlinge confrontatie van de omvang van stromen in de verschillende fasen van de strafrechtsketen zinvolle informatie opleveren.

Tabel 9.1 (bijlage 4) geeft in omvang van de stromen weer hoe het bovenbeschreven selectieproces varieert per misdrijftype. Daarbij worden, evenals in eerdere hoofdstukken, drie typen onderscheiden: (1) geweldsmisdrijven, (2) vermogensmisdrijven, en (3) vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbare gezag. De afbakening van deze groepen misdrijven stemt overeen met de eerder in dit rapport gehanteerde.¹⁷⁷ Staat 9.1 geeft op basis daarvan een aantal verhoudingsgetallen.

Circa een kwart van de door personen in slachtofferenquêtes gemelde misdrijven wordt door de politie geregistreerd. Bij vermogensmisdrijven ligt dit percentage duidelijk hoger, terwijl het bij geweldsmisdrijven en vernielingen lager ligt. In het algemeen is te verwachten dat de ernstigere gevallen relatief vaker bij de politie worden gemeld.

Het door de politie geregistreerde ophelderingspercentage ligt voor het totaal van de misdrijven op circa 15. Dit is inclusief misdrijven tegen de Wegenverkeerswet, de Opiumwet, de Vuurwapenwet en de Wet op de Economische delicten. Deze misdrijven hebben alle een hoog ophelderingspercentage, omdat hierbij registratie en opheldering hand in hand gaan.¹⁷⁸ Ook geweldsmisdrijven kennen een relatief hoog ophelderingspercentage. Naast mogelijke prioriteiten in de opsporingsactiviteiten van de politie speelt hierbij de hoeveelheid informatie een rol, die de politie ter beschikking heeft. Omdat een geweldsmisdrijf direct contact tussen dader en slachtoffer behelst, heeft de politie bij deze misdrijven vaak meer aanwijzingen dan bij bijvoorbeeld vermogensmisdrijven. Laatstgenoemde type kent dan ook een relatief laag ophelderingspercentage. Ook het ophelderingspercentage bij vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde is relatief laag. De verhouding tussen het aantal gehoorde verdachten en het aantal geregistreerde misdrijven wordt in sterke mate bepaald door het ophelderingspercentage en vertoont daar dan ook sterke samenhang mee.

176 Het betekent bijvoorbeeld dat een exacte interpretatie in termen van: x% van de in 1997 gehoorde verdachten werd uiteindelijk veroordeeld op basis van dit materiaal niet mogelijk is. In technische termen: het is geen longitudinale analyse, waarbij de behandeling van zaken in de loop van de tijd wordt gevolgd.

177 Dit betekent bijvoorbeeld dat openlijke geweldpleging tegen goederen en/of personen bevat is in de categorie 'vernielingen c.a.'.

178 Registratie van misdrijven van deze typen (zogenaamde 'haalmisdrijven') is dus sterk afhankelijk van de opsporingsactiviteiten van de politie op deze gebieden.

Indien na het horen van de verdachten voldoende grond voor verdere vervolging aanwezig blijkt en een Halt-afdoening of transactie niet in aanmerking komt, wordt de zaak aan het OM voorgelegd. Gemiddeld stroomden in 1999 bij de parketten 0,88 zaken in per gehoorde verdachte. Opvallend is de relatief lage verhouding (0,64) bij geweld, aangezien dit delict niet of nauwelijks voor een afdoening via Halt of voor een transactie in aanmerking komt. Deels kan deze 'uitval' te maken hebben met sepot's die al vroegtijdig (vóór instroom bij het OM) plaatsvinden (zie paragraaf 9.2). Ook is het mogelijk dat een door de politie gehoorde verdachte van een geweldsmisdrijf wel door het OM wordt vervolgd, maar onder een andere noemer (bijvoorbeeld een vermogensmisdrijf).

Bij de afhandeling komt het bij een deel van de zaken uiteindelijk tot een sanctie, in de vorm van een met het OM overeengekomen transactie of een schuldigverklaring door de rechter. Het kan ook dat de zaak tegen de verdachte door middel van een sepot wordt afgedaan.¹⁷⁹ Het sepotpercentage bedraagt over alle misdrijven tezamen 11%. Relatief hoog is het sepotpercentage (17%) bij twee typen misdrijven die beleidsmatig in de belangstelling staan: geweld, en vernieling en openbare orde. De opsporing en vervolging van geweldscriminaliteit krijgt beleidsmatig de laatste jaren veel aandacht en prioriteit. Vernielingen en delicten rond openbare orde kennen relatief veel minderjarige daders.

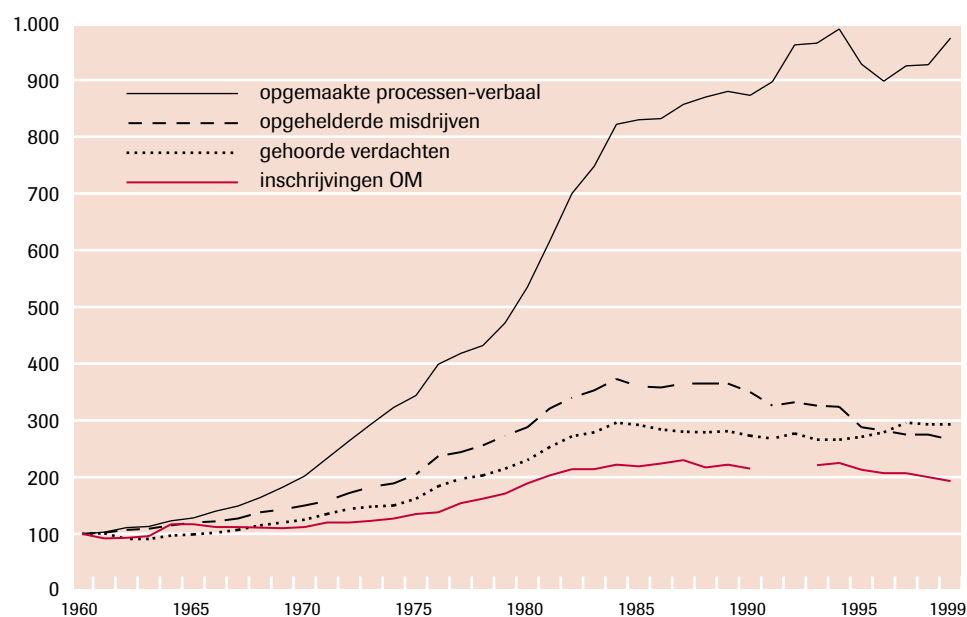
Het sanctiepercentage bij afdoeningen door OM en rechter is bij geweld ook iets hoger dan bij de andere twee typen. Maar blijkbaar treedt bij de geweldsmisdrijven in de eerdere fasen van vervolging en berechting een sterkere selectie op dan bij de andere twee onderscheiden typen. Tegenover het relatief hoge ophelderingspercentage bij de politie staat bij geweld dus een relatief hoog 'uitvalpercentage' in het vervolgetraject.¹⁸⁰

Binnen het geheel van sancties (som van transacties en schuldigverklaringen) ligt het percentage opgelegde taakstraffen en gevangenisstraffen relatief hoog bij gewelds- en vermogensmisdrijven. Bij vermogensmisdrijven gaat het relatief vaak om recidivisten (zie paragraaf 3.6).

179 Overigens tellen sanctiepercentage en sepotpercentage niet op tot 100, omdat nog enkele andere vormen van afdoening mogelijk zijn (voeging, vrijspraak). Voegingen kunnen eveneens bij de bepaling van de straf van verdachten een rol spelen.

180 Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat een deel van de geweldsmisdrijven voor de politie gemakkelijk oplosbaar is, maar relatief onbelangrijke zaken betreft, waarbij vervolging door het OM niet opportuun wordt geacht. De gemiddelde tijd die de politie besteedt aan de opheldering van een geweldsmisdrijf is echter, volgens tijdbestedingonderzoek, niet duidelijk lager dan bij andere typen van zwaardere criminaliteit (zie bijvoorbeeld Goudriaan e.a., 1989). Verder is het mogelijk dat de bewijslast speciaal bij deze misdrijven moeilijk rond is te krijgen.

Figuur 9.1 Totaal misdrijven: registratie, opsporing en vervolging, 1960-1999 (indices met 1960=100)

Bron: CBS (politiestatistiek en statistiek rechtbankstrafzaken)

9.2 De strafrechtsketen, 1960-1999

Deze paragraaf schetst een aantal ontwikkelingen binnen de strafrechtelijke keten (van misdrijf tot sanctie) op langere termijn, dat wil zeggen voor de jaren 1960-1999. Het gaat daarbij steeds om de totale criminaliteit.

9.2.1 Van misdrijf tot afdoening

Figuur 9.1 laat de ontwikkeling zien van het aantal geregistreerde en opgehelderde misdrijven, het aantal gehoorde verdachten en de inschrijvingen van zaken bij het OM vanaf 1960. De cijfers zijn alle in indices, met voor 1960 de waarde 100. Dit betekent dat in de figuur niet het *niveau*, maar wel de *ontwikkeling* van de verschillende grootheden kan worden vergeleken.

De figuur laat zien dat het aantal ophelderingen tussen 1960 en 1999 bijna verdrievoudigd is en daarmee duidelijk achterblijft bij het aantal geregistreerde misdrijven, dat in dezelfde periode meer dan vernegenvoudigd is. Na een top in het begin van de jaren tachtig is het aantal ophelderingen absoluut gezien zelfs gaan dalen.

Het aantal verdachten blijft in het eerste deel van de periode geleidelijk achter bij het aantal ophelderingen. Dit betekent dat het aantal verdachten per opgehelderd misdrijf afneemt. Vanaf het midden van de jaren zeventig is dit niet langer het geval en 'loopt' het aantal verdachten weer 'in' op de ophelderingen. Opvallend is echter vooral de ontwikkeling vanaf 1994. Terwijl het aantal opgehelderde misdrijven – zelfs in versterkte mate – verder daalt, stijgt het aantal gehoorde verdachten. Het aantal verdachten per opgehelderd misdrijf stijgt dan ook van circa 1 in 1994 tot 1,4 in 1999. Dit verschijnsel kan diverse oorzaken hebben: de eerste mogelijkheid is een verschuiving (van de aandacht) naar in groepen gepleegde misdrijven. Een deels overlappende verklaring kan zijn dat een verschuiving van de aandacht van de politie naar minderjarige verdachten plaatsvindt, die gemiddeld minder misdrijven op hun kerfstok hebben dan oudere daders en/of sneller naar het OM worden doorgestuurd (Wiebrens en Essers, 1999). Het is overigens niet duidelijk of deze verschuiving van aandacht ook in het vervolgingstraject zijn weerslag heeft. Dan immers zou het gemiddelde aantal feiten per door het OM behandelde zaak afnemen. Dit aantal is echter min of meer constant (OM, 2000).

Figuur 9.1 laat ook zien dat het aantal bij het OM ingeschreven strafzaken ongeveer verdubbeld is sinds 1960. Daarmee is de instroom geleidelijk achtergebleven bij het aantal door de politie gehoorde verdachten. Vanaf 1994 blijft de instroom bij het OM echter duidelijk sneller achter bij het dan stijgende aantal verdachten.

Deels is dit achterblijven van de instroom bij het OM te verklaren uit een toename van de Halt-afdoeningen en de politietransacties. Wanneer minderjarige verdachten van relatief lichte delicten een Halt-afdoening krijgen of meerderjarige verdachten een transactie met de politie overeenkomen, stroomt hun zaak niet in bij het OM. Anderzijds leidt ook een daling van de misdrijven die door de BOD worden aan-geleverd (met name economische delicten) tot een daling van de instroom bij het OM. Dit hangt ermee samen, dat kleinere delicten in deze sfeer (bijvoorbeeld op het gebied van uitkeringsfraude) tegenwoordig bestuurlijk kunnen worden afgedaan.

Een verklaring van de discrepantie tussen de aantallen verdachten en de instroom bij het OM is verder gelegen in het seponeren van door de politie aangebrachte zaken die het OM – 'om redenen van efficiëntie' – reeds uitvoert alvorens deze naar het parket worden gestuurd.¹⁸¹ Er is hier dus feitelijk sprake van sepots. Omdat deze zaken echter niet worden ingeschreven bij het parket, komen zij niet als zodanig in

181 Zo meldt het jaarverslag 1998 van het Openbaar Ministerie: 'Zaken die anders zonder meer geseponneerd zouden worden wegens gebrek aan bewijs, worden nu veel minder ingezonden. (...) deze kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd door decentrale inzet van OM medewerkers op politiebureaus en justitie-in-de-buurt kantoren' (OM, 1999, p. 9).

Box 9.2 Schatting van het aantal vroegtijdige OM-sepots (de sepots die niet in de statistieken terechtkomen)

Sommige zaken worden door het OM reeds bij de politie als 'niet vervolgbaar' terzijde geschoven en dus niet naar de parketten gezonden. Het aantal op deze manier geseponeerde zaken is niet rechtstreeks bekend. Indirect valt dit aantal echter globaal te schatten op circa 23.000 in 1999 (zie onder). Ter vergelijking: het aantal geregistreerde sepots bij het OM liep in de periode 1990-1999 terug met circa 44.000 en bedraagt in 1999 26.000.

Genoemde schatting van 23.000 is af te leiden uit de volgende opstelling, die de ontwikkeling in de periode 1990-1999 van de relevante grootheden weergeeft. Het eerste element hiervan is het aantal (gehoorde) verdachten bij de politie. Processen-verbaal betreffende deze verdachten worden in principe door de politie aan het OM overgedragen. Uitzonderingen vormen gevallen, waarin de zaak wordt afgedaan via een Halt-afdoening of een politietransactie. Deze moeten dus van het aantal verdachten worden afgetrokken.

Daartegenover zijn er delicten die bij het OM binnenkomen via de Bijzondere Opsporingsdiensten (BOD). Het betreft onder andere veel delicten in het kader van de Wet op de Economische delicten (WED). Om een schatting te krijgen van de instroom bij het OM die afkomstig is van de politie, moeten deze zaken dus worden afgetrokken van de totale instroom van zaken bij het OM. Dit is het tweede element.

De getallen in de opstelling geven de relevante gegevens, steeds in termen van de ontwikkelingen (veranderingen) in de periode 1990-1999 ('-8.000' wil dus zeggen: in 1999 8.000 minder dan in 1990).

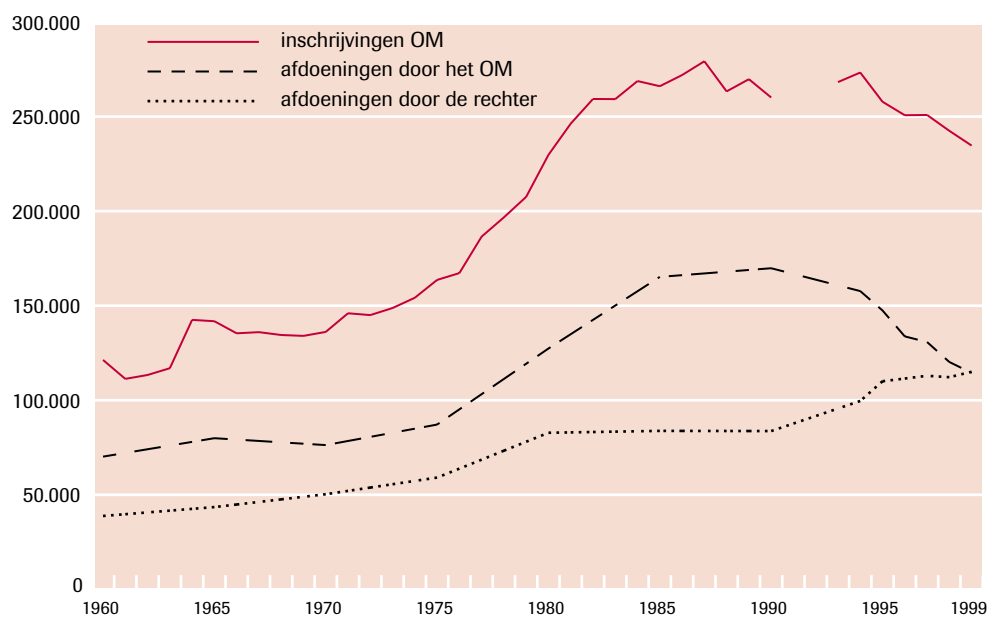
(gehoorde) verdachten*	18.000	ingeschreven zaken OM	-26.000
af: Halt-afdoeningen i.v.m. misdrijven	-11.000	af: zaken via BOD (geschat)**	3.000
af: politietransacties i.v.m. misdrijven	-8.000		
		schatting van politie afkomstige	
schatting zaken politie, te behandelen door OM	-1.000	instroom zaken bij OM	-23.000

* Een deel van de gehoorde verdachten blijkt onschuldig en wordt om die reden niet verder vervolgd. Confrontatie van de niveaus van de grootheden in de hier gepresenteerde vergelijking doet vermoeden dat dit deel vrij klein is. Er is dan ook niet voor gecorrigeerd. Resultaten uit het HKS (zie paragraaf 3.6) laten een vergelijkbare groei zien.

** In de periode 1990-1994 gebaseerd op de ontwikkeling van het aantal WED-zaken, daarna op een schatting van het aantal via BOD binnenkomende zaken op basis van OMData. Het aantal via de BOD binnenkomende delicten is tussen 1990 en 1999 naar schatting per saldo met 3.000 teruggelopen. Dit heeft o.a. te maken met een tendens zaken op dit gebied (bijvoorbeeld op het gebied van uitkeringsfraude en arbeidsinspectie) vaker bestuurlijk af te doen.

Enerzijds is het aantal zaken bij de politie, dat door het OM moet worden behandeld, in de periode 1990-1999 met naar schatting een kleine 1.000 gedaald. Anderzijds is de instroom bij het OM, afkomstig van de politie, in dezelfde periode naar schatting met ruim 23.000 gedaald. Dit cijfer is een indicatie voor de toename van de zaken die door de OM al bij de politie worden geseponneerd. Het gaat hierbij (na afronding) om circa 23.000 zaken.

Omdat de nieuwe werkwijze van het OM op dit gebied pas begin jaren negentig is begonnen en dit type sepot in 1990 dus nog niet voorkwam, is deze 23.000 dus ook een globale schatting van het aantal al door het OM bij de politie als 'niet vervolgbaar' 'wegeselecteerde' zaken in 1999.

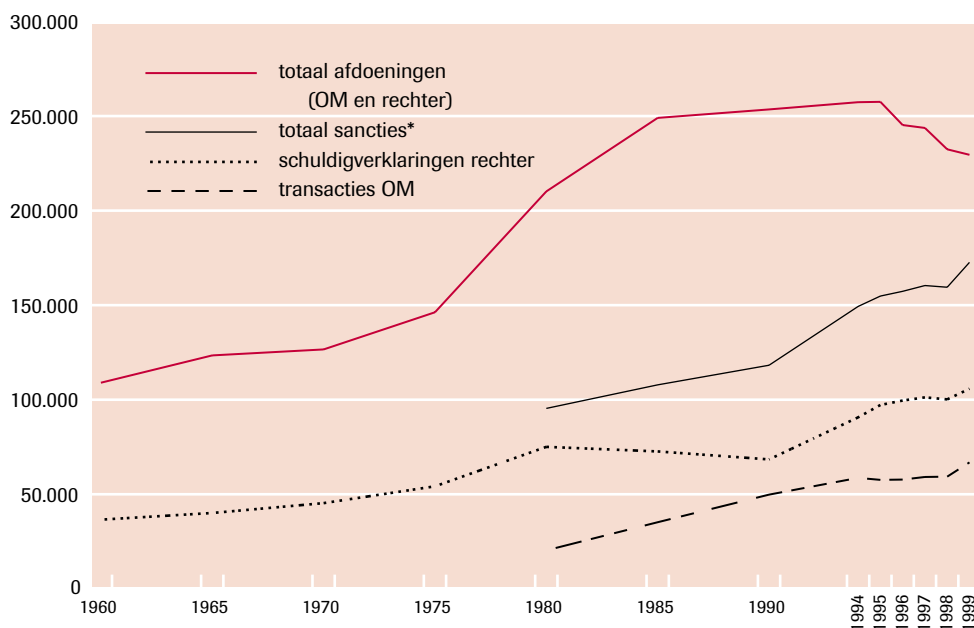
Figuur 9.2 Rechtbankstrafzaken: inschrijvingen en afdoeningen, 1960-1999

Bron: CBS (politiestatistiek en statistiek rechtbankstrafzaken)

de statistische rapportages van OM of CBS (zie hoofdstuk 4) voor. Wanneer dergelijke vroegtijdige septs in toenemende mate plaatsvinden, kan het aantal verdachten bij de politie stijgen, terwijl het aantal bij het OM ingekomen zaken, het aantal door het OM geregistreerde septs en het septpercentage teruglopen. Het inzicht in het verloop van het vervolgingsproces wordt hierdoor vertroebeld: deze vroegtijdig geseponeerde zaken blijven zowel bij de politie als bij het OM buiten beeld. In box 9.2 is een schatting gemaakt van de omvang van deze buiten de registraties vallende vroegtijdige septs door het OM: 23.000 in 1999. Ter vergelijking: het aantal wél geregistreerde septs bedroeg in dat jaar circa 26.000.

Figuur 9.2 brengt nogmaals de inschrijvingen van rechtbankstrafzaken bij het OM, nu in combinatie met de afdoeningen door OM en rechter, vanaf 1960 in beeld. Het aantal bij het OM ingeschreven aantal strafzaken is sinds 1960 verdubbeld, evenals het aantal afdoeningen door OM en rechter tezamen. Gedurende vrijwel de gehele periode werd het merendeel van de zaken door het OM afgedaan. Onder de afdoeningen vallen overigens ook septs en voegingen (zie hoofdstuk 4). Pas in 1999 doet de rechter meer zaken af dan het OM.

Figuur 9.3 Rechtbankstrafzaken: afdoeningen en overeengekomen en opgelegde sancties, 1960-1999

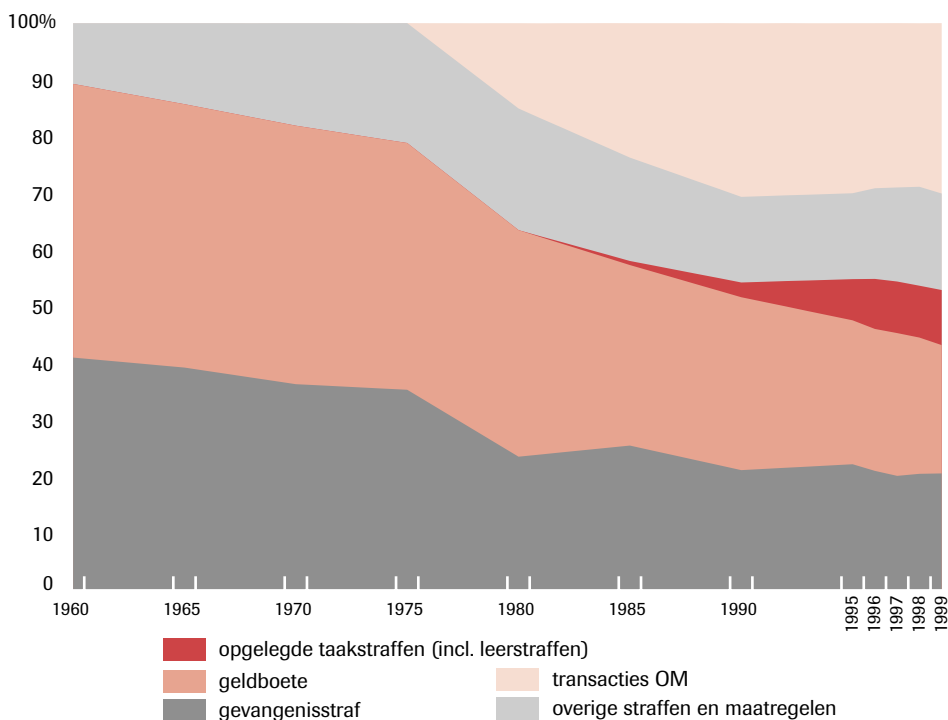

* Totaal sancties is de som van transacties OM en schuldigverklaringen door de rechter.

Bron: CBS

Binnen het totaal van afdoeningen door de rechtspraak vertoont het aandeel van de afdoeningen via de rechter een fluctuerend patroon. Over de gehele periode bezien is het aandeel echter duidelijk toegenomen. Bedroeg het percentage afdoeningen via de rechter in 1960 36, in 1999 is dat 50. Dit na een dieptepunt in de periode 1985-1990 van circa 33%. Opvallend is dat de sterke toename van het aantal afdoeningen door de rechter heeft plaatsgevonden in de periode nadat de transactiemogelijkheid van het OM werd ingevoerd (na 1983). Deze extra afdoeningsmodaliteit heeft dus niet tot een stijgend aandeel van de afdoeningen door het OM geleid. Waarschijnlijk is dit het gevolg van de vanaf midden jaren tachtig ingevoerde doelstelling om het aantal septs te verminderen. Het aantal septs daalde dan ook sterk (zie paragraaf 4.3.1). Septs zijn blijkbaar slechts gedeeltelijk door transacties vervangen.¹⁸² Ook het aantal voegingen is overigens teruggelopen.

182 Dit stemt overigens overeen met het gegeven dat de beslissing door het OM om al dan niet te seponeren, formeel voorafgaat aan de beslissing over te gaan tot een transactieaanbod.

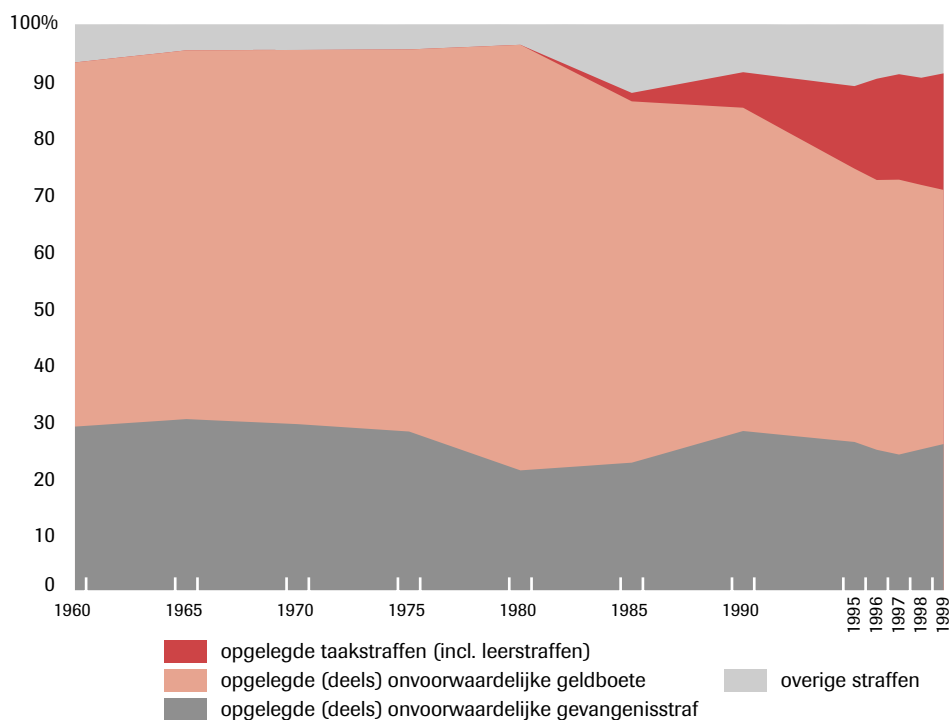
Figuur 9.4 Rechtbankstrafzaken: overeengekomen en opgelegde sancties, 1960-1999

Bron: CBS

9.2.2 Sancties

In het voorgaande is aandacht besteed aan de behandeling van misdrijven in de fase van registratie, opsporing en berechting. In het volgende komen de sancties aan de orde die resulteren uit de door de rechtspraak (OM en rechter) behandelde zaken. Figuur 9.3 geeft allereerst een beeld van de ontwikkeling vanaf 1960 in de afdoeningen door OM en rechter en de sancties die daaruit voortkomen. Met 'totaal sancties' wordt de som van het aantal transacties door het OM en door de rechter uitgesproken schuldigverklaringen bedoeld. Het OM heeft sinds het begin van de jaren tachtig de mogelijkheid verdachten van relatief lichtere misdrijven een transactie aan te bieden.

Met name in de jaren zeventig en tachtig vertonen zowel de aantallen afdoeningen als sancties een sterke groei. Het totale aantal afdoeningen door OM en rechter tezamen stabiliseert in het midden van de jaren tachtig, en daalt sinds het begin van de jaren negentig; dit is het gevolg van de eerder geschetste daling van het aantal OM-afdoeningen via septs en voegingen. Zowel het aantal schuldigverkla-

Figuur 9.5 Rechtbankstrafzaken: door de rechter opgelegde straffen, 1960-1999

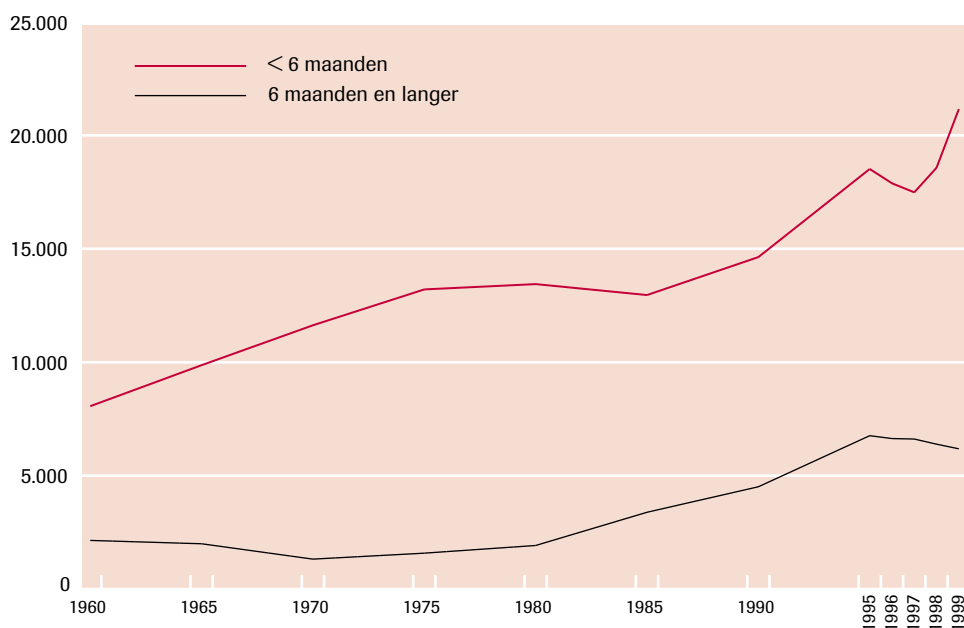
Bron: CBS

ringen door de rechter als het aantal transacties door het OM vertonen ook na 1990 nog een stijgende lijn. Het aantal sancties als percentage van het aantal afdoeningen is gestaag gestegen: van 34% in 1960 naar 75% in 1999. Met name na 1990 is deze stijging versneld, maar daarbij blijven de vroegtijdige septs in de afdoeningen buiten beeld (zie paragraaf 9.2.1). Als percentage van het aantal verdachten steeg het aantal sancties ook, maar minder, namelijk van 51% in 1960 tot 83% in 1999.

Figuur 9.4 geeft een beeld van de verdeling van de sancties (door de rechter uitgesproken straffen en de opgelegde transacties van het OM) naar type. Bij de taakstraffen gaat het om de door de rechter opgelegde taakstraffen. Bij combinaties van diverse typen straffen zijn deze typen alle apart meegeteld. Bij geldboetes en gevangenisstraffen gaat het om zowel onvoorwaardelijke als voorwaardelijke straffen.

Binnen het totaal van de sancties is het aandeel van de geldboetes en gevangenisstraffen geleidelijk gedaald, ten gunste van de transacties van het OM (vanaf begin

Figuur 9.6 Rechtbankstrafzaken: door de rechter opgelegde geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke gevangenisstraffen, naar duur van het onvoorwaardelijke deel, 1960-1999

jaren tachtig) en de taakstraffen (vanaf eind jaren tachtig). Het aandeel van de transacties neemt overigens vanaf 1990 niet verder toe.

Figuur 9.5 brengt de aandelen van de diverse typen door de rechter uitgesproken straffen in beeld. De OM-transacties tellen nu dus niet mee. Anders dan bij de vorige figuur gaat het bij geldboetes en gevangenisstraffen alleen om de onvoorwaardelijke straffen.

Het percentage (geheel en gedeeltelijk) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen binnen het totaal van door de rechter opgelegde straffen en maatregelen daalde van 1960 tot 1980 en is daarna weer gestegen. In de laatste jaren is van een stabilisatie sprake. Over de totale periode bezien is het percentage gevangenisstraffen niet noemenswaardig veranderd. Het aandeel van de boetes (zonder gevangenisstraf) in het rechterlijke strafarsenaal is min of meer het spiegelbeeld hiervan. Tot 1980 nam het aandeel van de boetes toe, waarna het ging dalen. Het percentage ligt in 1999 duidelijk lager dan in 1960.

Dit laatste zal mede samenhangen met de introductie van de taakstraf in het begin van de jaren tachtig en de daarbij optredende groei van het aantal taakstraffen, die voor een deel door de rechter worden opgelegd (bijna 22.000 in 1999). Opvallend is

dat, ondanks deze groei, ook het aandeel gevangenisstraffen in de laatste twintig jaar is toegenomen. Blijkbaar zijn taakstraffen in de praktijk voor een belangrijk deel niet in plaats van gevangenisstraffen, maar in plaats van boetes, voorwaardelijke straffen of andere afdoeningwijzen gekomen. Dit is in lijn met conclusies in een eerder WODC-rapport (Spaans, 1995, p. 7).

Figuur 9.6 brengt de ontwikkeling van de korte en lange (onvoorwaardelijke) vrijheidsstraffen in beeld. ‘Kort’ staat hier voor ‘minder dan 6 maanden’.

Tussen 1960 en 1999 verdrievoudigde het aantal lange gevangenisstraffen bijna. De groei van het aantal korte gevangenisstraffen was iets minder. De grootste groei van beide soorten straffen valt in verschillende perioden. De korte straffen groeiden met name tot 1975, terwijl daarna tot 1995 de groei vooral in de lange straffen zit.

Na 1995 is het beeld weer anders. Terwijl het aantal gevangenisstraffen van 6 maanden en langer in de periode 1995-1999 met 9% daalde, is het aantal kortere gevangenisstraffen met 14% gestegen. Deze stijging deed zich specifiek na 1997 voor. Het aandeel van de korte gevangenisstraffen in het totaal van de gevangenisstraffen is dus de laatste jaren gestegen. Deze stijging is opvallend, omdat taakstraffen volgens de wet een substituut voor kortere vrijheidsstraffen zijn.¹⁸³ Overigens stegen tegelijkertijd de aantallen taakstraffen nog duidelijk, bij meerderjarigen tussen 1995 en 1999 met circa 23%. Zoals eerder gesteld, blijken taakstraffen in de praktijk vaak niet in plaats van korte gevangenisstraffen, maar in plaats van andere straffen of wijzen van afdoening te komen.

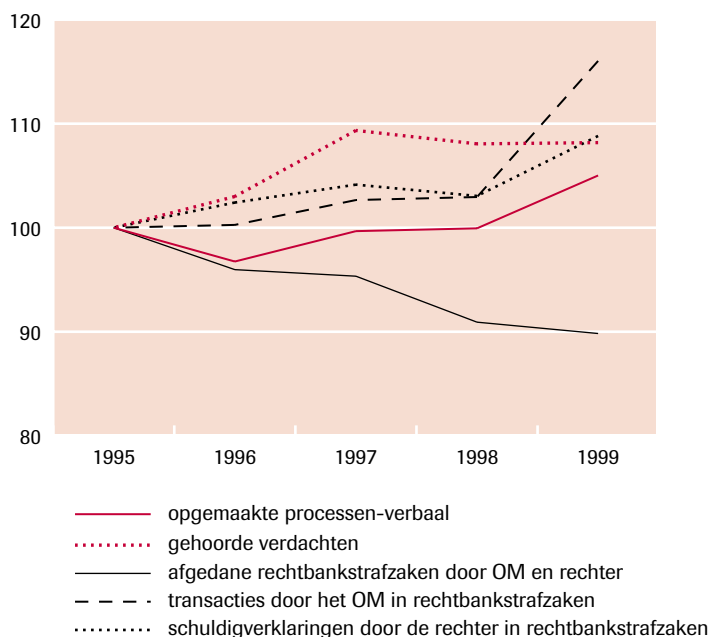
9.3 De strafrechtsketen in detail, 1995-1999

In het volgende komen recente ontwikkelingen rond registratie, opsporing en vervolging uitgebreider aan de orde. Dit gebeurt aan de hand van gegevens over de periode 1995-1999. Over deze periode is ook een vergelijking te maken met cijfers uit de slachtofferenquête van het CBS (zie paragraaf 3.4). Het aantal door de politie geregistreerde misdrijven en het aantal via de slachtofferenquête geschatte misdrijven kunnen om verschillende redenen uiteenlopen:

- 1 Slachtofferenquêtes nemen slechts misdrijven met individuele personen als slachtoffer waar, terwijl de politie ook andere misdrijven registreert: die waarvan bedrijven of instellingen slachtoffer worden, en de ‘slachtofferloze’ misdrijven (bijvoorbeeld drugshandel).
- 2 De definities van misdrijftypen die in de politiestatistiek en in de slachtofferenquêtes gebruikt worden, komen niet geheel overeen.

¹⁸³ Wél zijn daarbij contra-indicaties mogelijk. Als niet aan de overige voorwaarden wordt voldaan, wordt de straf niet in een taakstraf omgezet.

Figuur 9.7 Totaal misdrijven: van registratie tot afhandeling, 1995-1999 (indices met 1995=100)

Bron: CBS (politiestatistiek)

- 3 Een deel van de misdrijven wordt niet bij de politie geregistreerd, bijvoorbeeld omdat ze niet worden aangegeven. Dit zal in het algemeen betekenen dat de misdrijven in de registratie van de politie gemiddeld ernstiger zijn dan die in de slachtofferenquête.

De twee informatiebronnen hebben dus duidelijk een ander bereik.

Bij het vervolgingstraject komt het totaal van afdoeningen door OM en rechter aan de orde, en daarbinnen het aantal 'sancties', dat wil weer zeggen de som van OM-transacties en schuldigverklaringen door de rechter.

9.3.1 Totale criminaliteit

Figuur 9.7 geeft allereerst een beeld voor het totaal van misdrijven. Deze en volgende figuren geven ontwikkelingen in indexvorm, met als basisjaar 1995. Dat wil zeggen dat niet de niveaus, maar wel de ontwikkelingen van de verschillende grootheden in de figuur vergelijkbaar zijn.

De figuur laat in de eerste plaats 'uitvergroot' datgene zien, wat aan de hand van figuur 9.1 reeds aan de orde kwam. In de periode 1995-1999 steeg het aantal

geregistreerde misdrijven (processen-verbaal) met 5%, terwijl het aantal door de politie gehoorde verdachten steeg met 8%. Na 1997 is overigens aan deze stijging vooralsnog een eind gekomen.

Het aantal afdoeningen door OM en rechter tezamen daalde in dezelfde periode sterk, met 10%. De discrepantie tussen het aantal afdoeningen en het aantal verdachten ontstaat, zoals eerder gesteld, mede doordat het OM reeds vroegtijdig bij de politie, buiten de hier geregistreerde afdoeningen om, zaken seponereert.

De daling van het aantal afdoeningen staat op zijn beurt in scherp contrast met de ontwikkeling van het aantal sancties. Het aantal OM-transacties laat in genoemde periode een duidelijke stijging zien (16%), terwijl het aantal schuldigverklaringen door de rechter met 9% steeg. De discrepantie tussen de ontwikkeling van het aantal afdoeningen en het aantal sancties is opnieuw een bevestiging van de sterke daling van het aantal officieel geregistreerde sepo's.

Een afdoeningsmodaliteit die hierbij nog buiten beeld blijft, is de Halt-afdoening. Het totaal van schuldigverklaringen, transacties en Halt-afdoeningen tezamen steeg in de periode 1995-1999 met 13%. In dezelfde periode steeg het aantal gehoorde verdachten bij de politie met 8%, zodat het aantal sancties, inclusief Halt-afdoeningen, per verdachte is gestegen.

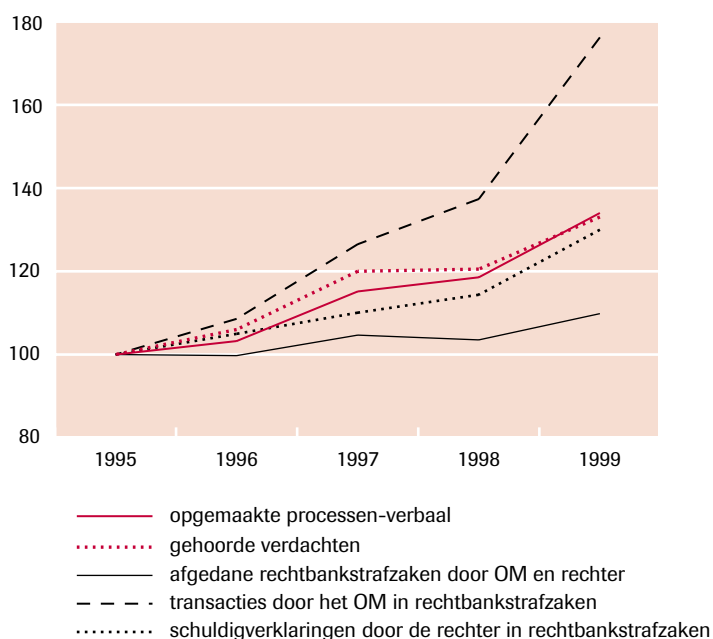
9.3.2 *Geweldscriminaliteit, 1995-1999*

Figuur 9.8 brengt de ontwikkelingen bij de geweldscriminaliteit vanaf 1995 tot 1999 in beeld.

De (niet in de figuur weergegeven) slachtofferenquête vertoont een schommelend beeld. De geschatte gemiddelde jaarlijkse stijging over de periode 1995-1998 is 4,3%, tegen 5,8% bij de door de politie geregistreerde geweldsmisdrijven.¹⁸⁴ Het aantal door de politie geregistreerde geweldsmisdrijven stijgt over de periode 1995-1999 in totaal met 34%. Het beeld is duidelijk afwijkend van het beeld voor het totale aantal geregistreerde misdrijven (figuur 9.2). De stijging in het aantal geregistreerde misdrijven is dus tevens iets sterker dan in de cijfers volgens de slachtofferenquête. Het is daarbij te verwachten dat bij de politieregistratie de ernstigere vormen van geweldscriminaliteit sterker zijn vertegenwoordigd dan in de slachtofferenquête. Tevens valt een deel van de geweldpleging, namelijk 'openlijke geweldpleging' in de politiestatistiek onder 'misdrijven tegen openbare orde en gezag' en niet onder geweldsmisdrijven. In hoofdstuk 3 gepresenteerde cijfers wijzen overigens niet eenduidig op een toename van het aandeel van ernstigere vormen van gewelds-

184 Cijfers uit slachtofferenquêtes kunnen zijn beïnvloed door steekproefruis. Een manier om deze ruis te verkleinen, is het berekenen van driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Daarom is hier gekeken naar de groei in de cijfers uit de slachtofferenquêtes over 1995-1998 via driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden.

Figuur 9.8 Geweldsmisdrijven: van registratie tot afhandeling, 1995-1999 (indices met 1995=100)

Bron: CBS (politiestatistiek en statistiek rechtbankstrafzaken)

criminaliteit: binnen de politiecijfers over geweldscriminaliteit is met name het aandeel van de mishandelingen toegenomen. Het aandeel van diefstal met geweld nam daarentegen af (zie hoofdstuk 3). Beide waarnemingsmethoden geven dus een stijging van de geweldscriminaliteit vanaf 1995 weer, maar verschillen in het tempo van deze stijging.

In hoeverre er werkelijk sprake is van een groei van de geweldscriminaliteit, is onder criminologen onderwerp van discussie geweest. Sommigen (De Haan, 1999; Wittebrood en Junger, 1999) wijzen erop dat de slachtofferenquêtes, op langere termijn (vanaf 1982) bezien, geen stijging laten zien. De stijging in de aantallen door de politie geregistreerde geweldsmisdrijven zou dan ook eerder met een toename in de bereidheid tot registratie te maken hebben. Deze kunnen zowel het gevolg zijn van veranderingen in de verwerking (automatisering) als in een toegenomen beleidsmatige aandacht voor geweld. Anderen (Van de Bunt en Bijleveld, 1999) wijzen op de (ook boven geconstateerde) stijging die de laatste jaren ook volgens de slachtofferenquêtes is waar te nemen. Uit het bovenstaande blijkt overigens dat deze stijging geringer is dan die volgens de politiecijfers.

Het is, zowel gezien de beleidsmatige aandacht voor geweldscriminaliteit als de automatisering die bij de politie heeft plaatsgevonden, zeker niet onmogelijk dat de politie een relatief groter deel van de geweldsmisdrijven registreert dan vroeger.¹⁸⁵

Het is echter ook waarschijnlijk dat er een groot verschil in bereik is tussen de twee waarnemingsmethoden en dat beide 'hun eigen gelijk' kennen. Het grote verschil in bereik blijkt uit de grote verschillen in de ontwikkelingen op langere termijn en het relatief geringe 'white number' voor geweldsmisdrijven (zie staat 9.1). De duidelijke groei van de politiecijfers (figuur 3.2), tegenover een stabilisatie in de cijfers van de slachtofferenquête (figuur 3.13), is dan te zien als een aanwijzing dat met name ernstigere vormen van geweldscriminaliteit in aantal zijn gegroeid.

Het aantal gehoorde verdachten in verband met geweldsmisdrijven hield in dezelfde periode gelijke tred met het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven (+33%). Het totaal van, in verband met geweldszaken, gerealiseerde sancties steeg eveneens, namelijk met 38% tussen 1995 en 1999. Het aantal sancties per gehoorde verdachte steeg daarmee licht. De beleidsmatige aandacht voor dit type misdrijf heeft dus wel tot enige, maar niet tot een sterke groei van het aantal sancties ten opzichte van het aantal (geregistreerde) misdrijven geleid.¹⁸⁶

9.3.3 Vermogenscriminaliteit, 1995-1999

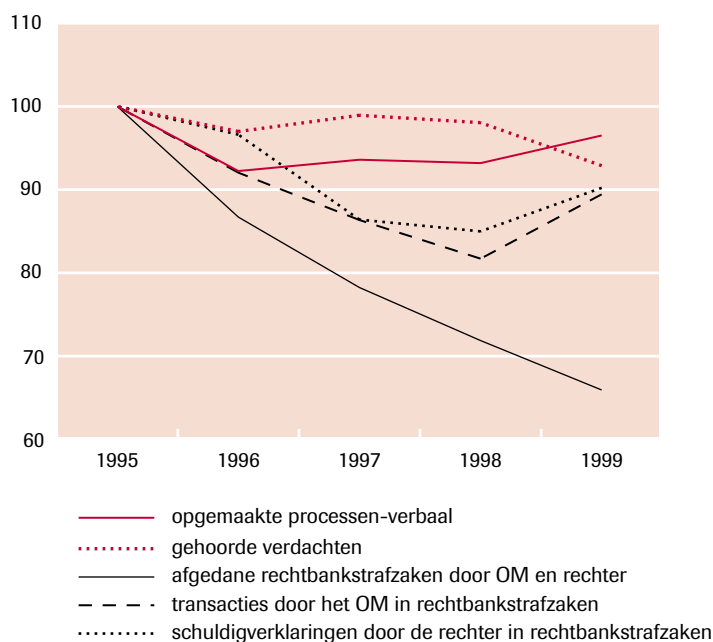
Figuur 9.9 geeft een vergelijkbare opstelling voor de vermogenscriminaliteit, de grootste groep binnen het totaal van de misdrijven.

De (niet in de figuur weergegeven) slachtofferenquête vertoont een schommelend beeld en daalt tussen 1995 en 1998 met naar schatting 1,0% per jaar. In dezelfde periode is de daling bij de politiecijfers sterker: 2,3% per jaar. Het aantal door de politie geregistreerde vermogensmisdrijven daalt in de beschouwde periode eerst nog sterk, om daarna weer enigszins te stijgen. Over de totale periode 1995-1999 treedt een daling van 3% op. Hier niet in beeld gebrachte gegevens laten zien dat de teruggang het sterkst is bij gekwalificeerde diefstallen (zie hoofdstuk 3). Aangezien deze in de politiestatistiek relatief sterker zijn vertegenwoordigd dan in de

185 Cijfers achter de slachtofferenquête geven enige steun aan de veronderstelling dat tenminste een deel van de stijging in de politiecijfers met toename in de bereidheid tot registratie samenhangt. Zo is in het begin van de jaren negentig de stijging van het aantal delicten met ondertekend document duidelijk sterker dan die van het aantal gemelde delicten (zie tabel 3.14). Op ander vlak wekt een vergelijking van de ontwikkeling van het aantal minderjarige verdachten van geweldsmisdrijven tussen HKS en de CBS-politiestatistiek de indruk dat er in de periode 1990-1996 registratie-effecten optreden (Huijbregts e.a. 2001, bijlage 2).

186 Het is mogelijk dat relatief meer geweldsmisdrijven worden geregistreerd dan vroeger. In combinatie hiermee zou de geschetste ontwikkeling betekenen dat het aantal verdachten ten opzichte van het aantal gepleegde geweldsmisdrijven is gestegen, en dat wel sprake is van een intensivering van de vervolging en berechting.

Figuur 9.9 Vermogensmisdriven: van registratie tot afhandeling, 1995-1999 (indices met 1995=100)

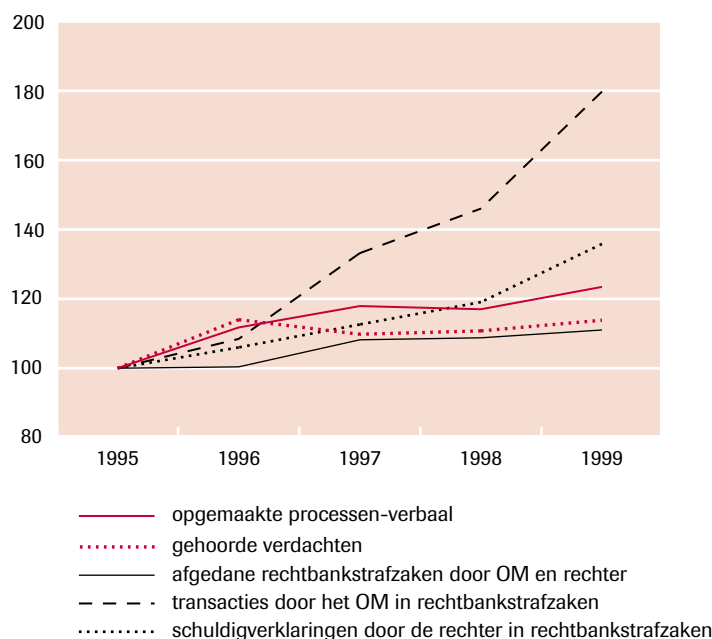
Bron: CBS (politiestatistiek en statistiek rechtbankstrafzaken)

slachtofferenquête, is het niet verwonderlijk dat de afnemende trend in de enquête minder pregnant is.

Het aantal gehoorde verdachten in verband met vermogensmisdriven daalt sterker dan het aantal geregistreerde misdrijven, namelijk met 7%. Staat 9.1 liet reeds zien dat het aantal verdachten in relatie tot het aantal geregistreerde misdrijven laag ligt.

Het totaal van, in verband met vermogensdelicten, door OM en rechter opgelegde sancties daalde eveneens, namelijk met 10% tussen 1995 en 1999. Het aantal sancties per gehoorde verdachte is daarmee enigszins gedaald en bedraagt nu ruim 0,4. Het aandeel van transacties op het totaal van sancties is vanaf 1995 stabiel op circa 24%. Dit ondanks de afname in het totaal van de relatief zware categorie diefstallen met braak.

Figuur 9.10 Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het gezag: van registratie tot afhandeling, 1995-1999 (indices met 1995=100)

Bron: CBS (politie-statistiek en statistiek rechtbankstrafzaken)

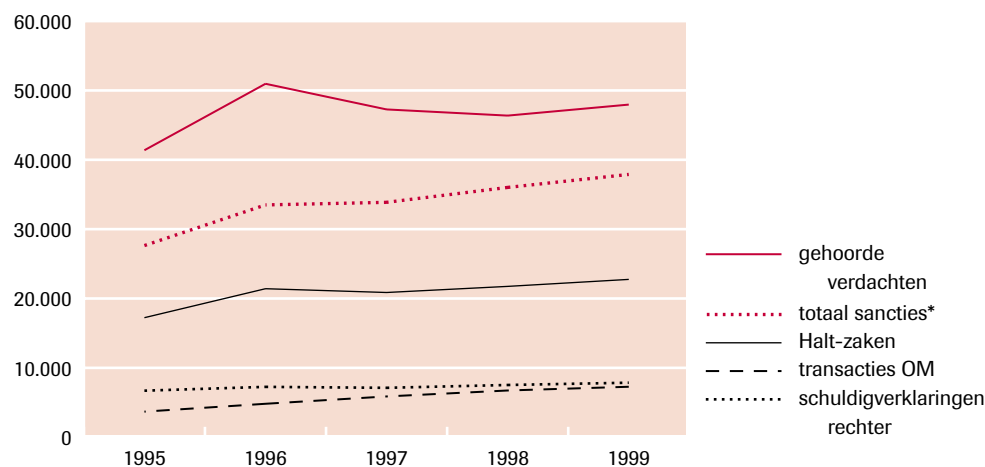
9.3.4 Vernielingen en delicten tegen de openbare orde en het gezag, 1995-1999

Figuur 9.10 schetst, op vergelijkbare wijze, de ontwikkelingen bij het totaal van vernielingen en delicten tegen de openbare orde, in het volgende kortheidshalve 'vernielingen c.a.' genoemd.

De (niet in de figuur weergegeven) slachtofferenquête vertoont weliswaar een inzinking in 1995 en 1996, maar laat over 1995-1998 een stijging zien van 5,6% per jaar. Dit betreft overigens alleen vernielingen. De politiecijfers op het gebied van vernielingen laten een sterkere stijging zien: 7,8% per jaar. Hier laat de politie-statistiek dus, evenals bij geweld, een sterkere stijging zien dan de slachtoffer-enquêtes.¹⁸⁷

Wanneer ook de misdrijven tegen de openbare orde worden toegevoegd en de totale periode 1995-1999 wordt bekeken, dan is de stijging in totaal 23%. Het aantal gehoorde verdachten in verband met vernielingen c.a. steeg in dezelfde periode

187 De slachtofferenquête betreft hierbij overigens uitsluitend vernielingen.

Figuur 9.11 Minderjarigen: verdachten en afdoeningswijzen, 1995-1999

* Totaal sancties is de som van Halt-zaken, transacties OM en schuldigverklaringen door de rechter.

Bron: CBS

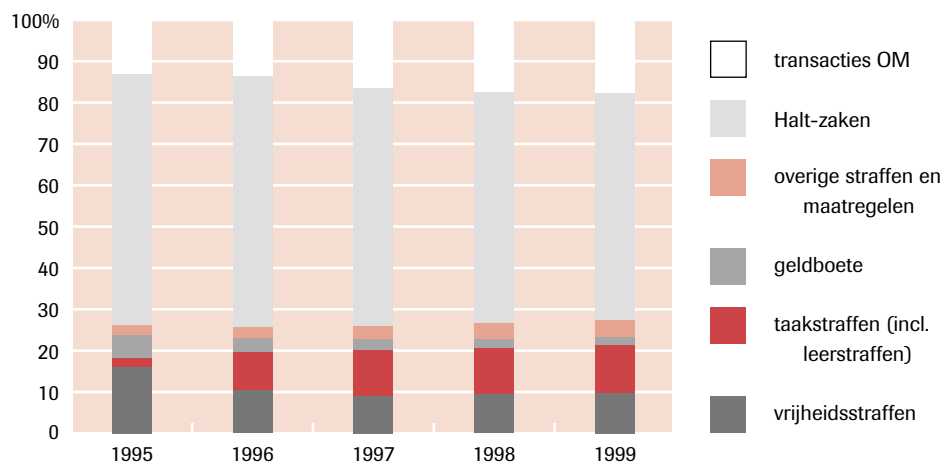
duidelijk minder dan het aantal misdrijven, namelijk met 14%. Dit is opmerkelijk, omdat bij dit type misdrijf het aandeel van jongeren onder de verdachten relatief hoog is (zie hoofdstuk 3) en jeugdcriminaliteit beleidsmatig de laatste jaren veel aandacht krijgt.

Het totaal van, in verband met vernielingen c.a., door OM en rechter opgelegde sancties steeg sterk, met 49% tussen 1995 en 1999. Het aantal sancties per gehoorde verdachte steeg daarmee eveneens, van 0,38 in 1995 naar 0,50 in 1999. Dit is in overeenstemming met de beleidsmatige aandacht voor jeugdcriminaliteit. Het sepotpercentage bij vernielingen c.a. ligt, in vergelijking met dat voor vermogensdelicten, hoog (zie staat 9.1), circa 17% op het totale aantal afdoeningen door de rechtspraak. Transacties maken bij vernielingen c.a. circa 36% van de door de rechtspraak opgelegde sancties uit. In 1995 was dit nog slechts 30%.

9.3.5 Sancties minderjarigen, 1995-1999

Figuur 9.11 laat de ontwikkeling zien van het aantal minderjarige verdachten en daarnaast van de verschillende typen sancties die mogelijk zijn, namelijk een afdoening via Halt, een transactie met het OM dan wel een schuldigverklaring door de rechter.

Het totale aantal sancties (som van Halt-afdoeningen, OM-transacties en schuldigverklaringen rechter) is sneller gestegen dan het aantal gehoorde verdachten. Wel is de ontwikkeling anders in de tijd gespreid. Het aantal gehoorde verdachten kent zijn

Figuur 9.12 Minderjarigen: overeengekomen en opgelegde sancties, 1995-1999

Bron: CBS

top in 1996, om daarna enigszins te dalen. Het aantal sancties groeit ook in de latere jaren verder. Het aantal sancties is, in verhouding tot het aantal gehoorde minderjarige verdachten, gestegen van 67% in 1995 tot 79% in 1999. Dit is een aanwijzing dat de vervolging van van een misdrijf verdachte jongeren in genoemde periode is geïntensiveerd. Het percentage sancties in het totaal van de (niet in de figuur vermelde) afdoeningen (weer inclusief Halt-zaken) vertoont vrijwel hetzelfde beeld: het is tussen 1995 en 1999 gestegen van 68% naar 79%. Het beeld wordt met name bepaald door de vermogenscriminaliteit (zie hoofdstuk 6). De sterkste stijging laat het aantal OM-transacties zien. Dit aantal is in de beschouwde periode vrijwel verdubbeld. Dit betreft voor een groot deel taakstraffen volgens het 'officiersmodel'.

Figuur 9.12 geeft het aandeel van de verschillende sancties voor strafrechtelijk minderjarigen in het totale aantal sancties. Ook hier zijn bij de sancties de Halt-maatregelen en de met het OM overeengekomen transacties (vaak ook taakstraffen) in de beschouwing betrokken. De straffen betreffen de hoofdstraffen, waarbij zowel onvoorwaardelijke als voorwaardelijke straffen zijn meegeteld.

Met name van 1995 op 1996 vinden een aantal duidelijke verschuivingen plaats. Dit in samenhang met de invoering van het nieuwe jeugdstrafrecht (zie paragraaf 6.2.3).

188 Zo werden taakstraffen in 1995 soms nog door de rechter opgelegd als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf (bijvoorbeeld een voorwaardelijke vrijheidsstraf). Na 1995 is de taakstraf een hoofdstraf. Tevens konden taakstraffen worden opgelegd als voorwaarde bij een voorwaardelijk sepot van het OM. Tegenwoordig gebeurt dit steeds meer via transacties.

Deels overigens betreft het hierbij veranderingen in registratie.¹⁸⁸ Zo is het aandeel van de taakstraffen in het totale aantal sancties duidelijk toegenomen, met name ten koste van het aandeel van de boetes en de vrijheidsstraffen. Een deel van de vrijheidsstraffen betrof tot 1995 overigens korte arreststraffen. Na 1996 treden geringere verschuivingen op. Daarbij neemt het aandeel van de OM-transacties en de door de rechter opgelegde taakstraffen dan nog enigszins toe en neemt het aandeel van de Halt-afdoeningen in het totaal van de sancties af.¹⁸⁹ De groei van het aantal taakstraffen kan, zeker na 1997, niet worden verklaard uit substitutie van vrijheidsstraffen: het aandeel van de vrijheidsstraffen stijgt na 1997 weer enigszins.

9.4 Resumé

Dit hoofdstuk confronteert de stromen in verschillende onderdelen van de strafrechtsketen met elkaar en gaat in op de samenhang daartussen. Het gaat dan om de door slachtoffers gemelde criminaliteit, de registratie en opsporing door de politie, de vervolging door het OM, de berechting, en de bestrafing door OM en rechter.

In de keten vindt een aanzienlijke selectie plaats. De mate van selectie verandert in de loop van de tijd. Daarbij spelen maatschappelijke omstandigheden een rol, die invloed hebben op de omvang en vormen van criminaliteit waarmee politie en justitie te maken krijgen. Daarnaast verandert de selectie onder invloed van beleid en impliciete of expliciete prioriteitstelling van politie en justitie.

De analyses in dit hoofdstuk geven op drie terreinen nadere inzichten. In de eerste plaats betreft het de *consistentie of overeenstemming* van verschillende informatiebronnen. Op dit punt zijn met name drie conclusies te trekken:

- Terwijl de geregistreerde criminaliteit vanaf 1994 daalt, stijgt het aantal gehoorde verdachten. Deze laatste ontwikkeling wordt niet gevolgd door het aantal ophelderingen dat – zelfs in versterkte mate – blijft dalen. Het aantal verdachten per opgehelderd misdrijf is dan ook tussen 1994 en 1999 gestegen. Dit verschijnsel kan diverse oorzaken hebben: de eerste mogelijkheid is een verschuiving van de aandacht naar in groepen gepleegde misdrijven. Een deels overlappende verklaring kan zijn dat een verschuiving van de aandacht van de politie naar minderjarige verdachten plaatsvindt, die gemiddeld minder misdrijven op hun kerfstok hebben dan oudere daders en/of sneller naar het OM worden doorgestuurd. Te verwachten zou dan zijn dat het verschijnsel ook in het vervolgingstraject zijn weerslag heeft. En daarmee dat het gemiddelde

¹⁸⁹ Het aantal Halt-afdoeningen stijgt de laatste jaren weliswaar nog, maar minder dan het aantal OM-transacties.

aantal feiten per door het OM behandelde zaak afneemt. Dit aantal is echter min of meer constant.

- Er is een opvallende discrepantie tussen de groei van het aantal door de politie gehoorde verdachten en de daling van het aantal bij het OM ingestroomde zaken vanaf 1990. Veranderingen in afdoeningwijzen, waardoor bepaalde zaken niet meer bij het OM komen (Halt, transacties politie, bestuurlijke afdoening) vormen deels een verklaring van deze discrepantie. Daarnaast seponereert het OM door de politie aangebrachte zaken 'om redenen van efficiëntie' soms al vóór deze naar het parket worden gestuurd. Het gaat hierbij in 1999 naar schatting om 23.000 zaken. Deze seposts blijven in de reguliere statistische informatie buiten beeld.
- De door de politie geregistreerde geweldsmisdrijven laten over de periode 1995-1999 een snellere stijging zien dan de schattingen volgens de slachtoffer-enquête. Hoewel dus volgens beide maatstaven de geweldscriminaliteit stijgt, is de stijging volgens de politiecijfers hoger. Een soortgelijk verschijnsel treedt op bij vernielingen c.a. Naast een mogelijke toename in de bereidheid tot registratie speelt hierbij waarschijnlijk een rol dat de politieregistratie gemiddeld ernstigere vormen van criminaliteit zal dekken dan de slachtofferenquêtes.

In termen van *samenhangen en substitutie* tussen verschillende afdoeningwijzen bleek het volgende.

- Het aandeel van afdoeningen door de rechter in het totaal van afdoeningen door OM en rechter tezamen is over het totaal van de periode 1960-1999 toegenomen. De sterkste stijging van het aantal afdoeningen door de rechter heeft plaatsgevonden in de periode nadat de transactiemogelijkheid van het OM werd ingevoerd, dat is vanaf 1983. Een oorzaak is waarschijnlijk gelegen in de vanaf midden jaren tachtig ingevoerde doelstelling om het aantal seposts te verminderen. Het aantal seposts daalde dan ook sterk. Deze seposts zijn blijkbaar slechts gedeeltelijk door transacties vervangen.
- Tot 1980 nam het aandeel van de boetes in de straffen toe, om daarna weer te dalen. Het percentage ligt globaal weer op dat van 1960. Het aandeel van onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en boetes tezamen bedroeg in 1960 75% en is in recente jaren met 71% slechts weinig lager. Dit is opvallend, gezien de introductie van de taakstraf vanaf het begin van de jaren tachtig en de daarbij optredende groei van het aantal taakstraffen, die voor een deel door de rechter worden opgelegd. Blijkbaar zijn deze taakstraffen voor een belangrijk deel naast boetes of in plaats van andere straffen of maatregelen gekomen.
- Terwijl het aantal gevangenisstraffen van 6 maanden en langer in de periode 1995-1999 met 9% daalde, steeg het aantal kortere gevangenisstraffen nog met 14%. Dit is opvallend, omdat taakstraffen met name als substituut voor kortere vrijheidsstraffen worden gezien. Ook hier blijken taakstraffen in de praktijk

eerder naast of in plaats van andere afdoeningmodaliteiten dan korte gevangenisstraffen te komen.

- Bij de afdoening van zaken van minderjarigen is het aandeel van taakstraffen sinds 1995 toegenomen, ten koste van het aandeel van boetes en vrijheidsstraffen. De groei van de taakstraffen komt overigens slechts in beperkte mate voort uit een vermindering van vrijheidsstraffen.

Op het gebied van de *'prestaties' van het strafrechtelijk systeem* laten zich de volgende conclusies formuleren.

- Het aantal sancties (transacties OM en schuldigverklaringen rechter) is als percentage van het aantal afdoeningen sinds 1960 gestaag gestegen: van 34% in 1960 naar 75% in 1999. Als percentage van het aantal verdachten steeg het aantal sancties ook, maar minder, namelijk van 51% in 1960 tot 83% in 1999. In die zin is de vervolging van verdachten sinds 1960 geïntensiveerd.
- De opsporing en vervolging van geweldscriminaliteit krijgt beleidsmatig de laatste jaren veel aandacht en prioriteit. De verhouding tussen instroom bij het OM en het aantal gehoorde verdachten ligt echter relatief laag. Ook blijkt het sanctiepercentage bij afdoeningen door OM en rechter bij geweld hoger te liggen dan bij de andere twee typen. Blijkbaar treedt bij de geweldsmisdrijven in de eerdere fasen van vervolging en berechting een sterkere schifting op dan bij de andere twee onderscheiden typen. Tegenover het relatief hoge ophelderingspercentage bij de politie staat dan bij geweld dus een relatief hoog 'uitvalpercentage' in het vervolgetraject.
- Het aantal gehoorde verdachten van geweldsmisdrijven hield vanaf 1995 gelijke tred met het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven. Verder steeg het aantal sancties per gehoorde verdachte licht. De beleidsmatige aandacht voor dit type misdrijf heeft dus een bescheiden effect gehad.
- Het aantal gehoorde verdachten in verband met vernielingen c.a. steeg in dezelfde periode duidelijk minder dan het aantal geregistreerde misdrijven. Dit is opmerkelijk, omdat bij dit type misdrijf het aandeel van jongeren onder de verdachten relatief hoog is en jeugdcriminaliteit beleidsmatig de laatste jaren veel aandacht krijgt.
- Het totaal van schuldigverklaringen, transacties en Halt-afdoeningen tezamen steeg in de periode 1995-1999 sterker dan het aantal gehoorde verdachten bij de politie. Het aantal sancties, inclusief Halt-afdoeningen, per verdachte is dus gestegen.
- Er zijn aanwijzingen dat de vervolging van van een misdrijf verdachte personen in de periode 1995-1999 is geïntensiveerd. Dit geldt met name voor minderjarigen. Terwijl het aantal minderjarige verdachten groeide met 16%, nam het aantal sancties (inclusief Halt-afdoeningen en transacties) toe met 37%.

Literatuur

Hoofdstuk 1

**Schreuders, M.M., F.W.M. Huls,
W.M. Garnier, K.E. Swierstra (red.)**

*Criminaliteit en rechtshandhaving 1999;
ontwikkelingen en samenhangen*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
1999

Onderzoek en beleid, nr. 180

**SCP (Sociaal en Cultureel
Planbureau)**

Sociaal en cultureel rapport 1998

Rijswijk, SCP, 1998

**SCP (Sociaal en Cultureel
Planbureau)**

Sociaal en Cultureel Rapport 2000;

Nederland in Europa

Rijswijk, SCP, 2000

Hoofdstuk 2

Baas, J.

*Strafrechtelijke Opvang Verslaafden (SOV);
een literatuurverkenning naar de voor de*

*SOV relevante ervaringen met onvrijwillige
geplaatste justitiabele verslaafden in*

binnen- en buitenland

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
1998

WODC-onderzoeksnotities, nr. 1998/4

Begroting 1999

Memorie van Toelichting, Hoofdstuk VI

Justitie

Kamerstukken II, 1998-1999, 26 200

Boendermaker, L.

*Justitiële behandelinrichtingen voor
jongeren; populatie en werkwijze*

Leuven-Apeldoorn, Garant, 1999

(proefschrift)

Bruins, J.

Jeugdreclassering en het nieuwe
jeugdstrafrecht

Proces, jrg. 74, nr. 10, 1995, pp. 164-172

Commissie-Donner

Het functioneren binnen van het Openbaar

Ministerie binnen de rechtshandhaving

Den Haag, Ministerie van Justitie, 1994

Commissie-Leemhuis

Rechtspraak bij de tijd

Den Haag, Adviescommissie Toerusting

en Organisatie Zittende Magistratuur,

1998

Commissie-Van Traa

Inzake opsporing; eindrapport

Parlementaire Enquêtecommissie

Opsporingsmethoden

Den Haag, Sdu, 1996

Crombag, H.F.M., P.J. van Koppen,

W.A. Wagenaar

De waarde van bewijs in strafzaken. In:

P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H.F.M.

Crombag (red.), *Het hart van de zaak;*

psychologie van het recht

Deventer, Gouda Quint, 1997, pp. 245-259

Dorst, A.J.A. van (red.)

Cassatie in strafzaken

Deventer, Tjeenk Willink, 1998

Studiepockets strafrecht, nr. 9

Hielkema, J.

Deskundigen in Nederlandse strafzaken; experts in Dutch criminal cases

Den Haag, Sdu, 1996

Kamerstukken II

Wetsvoorstel Beginselenwet Justitiële jeugdinrichtingen

Vergaderjaar 1997-1998, 26 016

Kamerstukken II

Wetsvoorstel Strafrechtelijke opvang verslaafden

Vergaderjaar 1998-1999a, 26 023

Kamerstukken II

Wetsvoorstel Taakstraffen

Vergaderjaar 1998-1999b, 26 114

Kamerstukken II

Wetsontwerp Toezeggingen aan getuigen in strafzaken

Vergaderjaar 1998-1999c, 26 294

Knaapen, M.H.F.

Internationale rechtshulp in strafzaken;

kleine rechtshulp, overdracht strafvervolgning en strafexecutie

Zwolle, Tjeenk Willink, 1996

Nederlandse Staatswetten ed. Schuurman & Jordens, 208a-l

Koopmans, F.A.J.

Het beslissingsmodel van 348/350 Sv

Groningen, Wolters-Noordhoff, 1996

Ministerie van Justitie

Rechtspraak in de 21e eeuw;

contourennota modernisering rechterlijke organisatie

Den Haag, Ministerie van Justitie, 1998

Ministerie van Justitie

Sancties in perspectief; beleidsnota inzake

de heroriëntatie op de toepassing van vrijheidsstraffen en vrijheidsbeperkende straffen bij volwassenen

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS en DW, 2000

Mols, G.P.M.F., G. Spong (red.)

De kroongetuige in het Octopus-proces

Deventer, Gouda Quint, 1997

Nelen, J.M.

Integriteitshandhaving in de financiële sector; de rol van het financieel expertisecentrum

Delikt en delinkwent, jrg. 30, nr. 10, 2000, pp. 1038-1045

Nelen, J.M., V. Sabee

Het vermogen te ontnemen; evaluatie van ontnemingswetgeving – eindrapport

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 170

Otte, M.

Kanttekeningen bij de voorgenomen regeling van de kroongetuige; het wetsontwerp 'toezeggingen aan getuigen in strafzaken'

Nederlands Juristenblad, jrg. 74, nr. 3, 1999, pp. 113-121

Perspectief

Terugkeer en preventie; nachtdetentie gestart in Rotterdamse dependance van De Hartelborgt

Perspectief, jrg. 5, nr. 2, 1997, pp. 18-19

Perspectief

Overdag naar school; Commissie 'Lost-Vast' pleit voor nachtdetentie en elektronisch huisarrest

Perspectief, jrg. 6, nr. 1, 1998a, pp. 8-9

Perspectief

Nieuwe wet geeft RECHTEN aan jeugdigen in inrichting; voorstel bij Tweede Kamer ingediend

Perspectief, jrg. 6, nr. 4, 1998b, pp. 25-26

Perspectief

Van cel naar school en terug; Rotterdam experimenteert met nachtdetentie

Perspectief, jrg. 6, nr. 7, 1998c, pp. 12-14

Richtlijn slachtofferzorg

Staatscourant, nr. 65, 1995

Schemergebied van het straffen, Het

Justitiële verkenningen, 2000

(themanummer, ter gelegenheid van het afscheid van Henk van de Bunt)

Spaans, E.C., C. Verwers

Elektronisch toezicht in Nederland; uitkomsten van het experiment

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1997

Onderzoek en beleid, nr. 164

Tak, P.J.P. (red.)

Bespiegelingen omtrent de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden

Deventer/Antwerpen, Gouda Quint / Kluwer rechtswetenschappen, 1998

Politiestudies, nr. 21

Vruggink

Gepakt en gezakt; invloed van de ontnemingsmaatregel op daders
Amsterdam, Thela Thesis, 2001

Geraadpleegde literatuur

Blees, L.W., M. Brouwers

Taakstraffen voor minderjarigen; toepassing en uitvoering opnieuw belicht
Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1996

Onderzoek en beleid, nr. 157

Haak, H.F., F.H.A. Arisz, P.J. Baauw e.a.

De plaatsvervanger

Amsterdam, Gerechtshof Amsterdam, 1997

Prinsengrachtreeks, nr. 1997/2

Leeuw, M. de

Slachtoffer krijgt een stem
Justitiekrant, nr. 8, 28 april 2000, p. 6

Meijers, M., F. Sybrandi, M. Verberk

Slachtofferzorg; evaluatie van de huidige stand van zaken aangevuld met een toekomstverkenning

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS, 1998

Nederlandse drugbeleid, Het

Regeringsnota

Kamerstukken II, 1994-1995, 24 077, nrs. 2-3

Spaans, E.C.

Appels en peren; een onderzoek naar de recidive van dienstverleners en kortgestraften

Arnhem, Gouda Quint, 1994

Onderzoek en beleid, nr. 130

Veldt, M.I.

Schoenmaker blijf bij je leest! Een commentaar op het conceptwetsvoorstel 'rechter-plaatsvervanger'

Trema, 1998, nr. 4, pp. 71-76

Hoofdstuk 3**ABRIO**

170.000 VERDACHTEN (en hun kenmerken); Landelijke Verdachtenkaart 1998: eerste aanzet

Woerden, 2000

Black, D.

Production of crime rates

American Sociological Review, 35, 1970, pp. 733-747

Buikhuizen, W.

Geregistreerde- en niet-geregistreerde criminaliteit

's-Gravenhage, Ministerie van Justitie, WODC, 1975

CBS

Bevolking der gemeenten in Nederland
Voorburg/Heerlen, CBS, o.a. 2000
(jaarlijkse uitgave)

CRIEM-nota

*Criminaliteit in relatie tot de integratie van
etnische minderheden*

Den Haag, Ministerie van Binnenlandse
Zaken, 1997

(tevens: Kamerstukken II, 1997-1998,
25 726, nr. 1)

Dijk, J.J.M. van, C.H.D. Steinmetz

*De WODC-slachtofferenquêtes 1974-1979;
verslag van een jaarlijks onderzoek naar de
omvang en aard van de kleine criminaliteit
in Nederland, de bereidheid van de
bevolking om delicten bij de politie aan te
geven en het verbaliseringsbeleid van de
politie*

Den Haag, Staatsuitgeverij, 1979

Onderzoek en beleid, nr. 13

Ferwerda, H.B., P. Versteegh

*Jongerencriminaliteit in de regio Haag-
landen; een trendanalyse (1988-1997) van
de omvang, aard en achtergronden*

Arnhem/Den Haag, Advies- en
Onderzoeksgroep Beke/Politieregio
Haaglanden, 1999

**Goudriaan, R., F. van Tulder, J. Blank,
A. van der Torre, B. Kuhry**

*Doelmatig dienstverlening; een onderzoek
naar de productiestructuur van vier
voorzieningen in de kwartaire sector*

Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau,
1989

Sociale en culturele studie, nr. 11

Grapendaal, M., Ed. Leuw, H. Nelen

*A world of opportunities; lifestyle and
economic behavior of heroin addicts in
Amsterdam*

Albany, State University of New York
Press, 1995

Kester, J.G.C., J. Junger-Tas

*Criminaliteit en strafrechtelijke reactie;
ontwikkelingen en samenhangen*

Arnhem, Gouda Quint, 1994

Onderzoek en beleid, nr. 138

Leuw, Ed.

*Criminaliteit van etnische minderheden:
een criminologische analyse.*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
1997

K-reeks, nr. 51

Kruissink, M.

Politie-prestaties meten; problemen en
toekomstperspectief

Tijdschrift voor criminologie, jrg. 35, nr. 1,
1993, pp. 27-44

Mertens, N.M., M. Grapendaal,**B.J.W. Docter-Schamhardt**

Meisjescriminaliteit in Nederland

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
1998

Onderzoek en beleid, nr. 169

PMB (Politie-monitor Bevolking)

Meting 1999; landelijke rapportage

Den Haag/Hilversum, Ministerie van
Justitie / Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijkrelaties, 1999

Rovers, B.

Het aantal opgehelderde misdrijven en
gehoorde verdachten neemt al jaren
gestaag af

Tijdschrift voor de politie, jrg. 61, nr. 11,
1999, pp. 10-14

Schreuders, M.M., F.W.M. Huls,**W.M. Garnier, K.E. Swierstra (red.)**

*Criminaliteit en rechtshandhaving 1999;
ontwikkelingen en samenhangen*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
1999

Onderzoek en beleid, nr. 180

Sprinkhuizen, F.J.P., C.H.M. van Oosterwijk

Jeugdige delictplegers in de regio Haaglanden; profiel – analyse
Den Haag, Politieregio Haaglanden, Informatieknoppunt Haaglanden, Analyse en Research, 1996

Tilburg, W. van, M. Grapendaal

Allochtone verdachten in 1998; een beschrijving van de verdachtenpopulatie uit 1998 naar herkomst op basis van het HKS
Zoetermeer, Dienst Nationale Recherche Informatie, 2000

Wiebrens, C., S. Essers

Schaf het ophelderingspercentage af
Tijdschrift voor de Politie, jrg. 61, nr. 1-2, 1999, pp. 27-34

Wiebrens, C.J., M. Kruissink,

G.J. Terlouw

Vergelijken van politieprestaties; een aanzet tot de ontwikkeling van een output/effectrapportage van de politie
Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1992
K-reeks, nr. 21

Geraadpleegde literatuur

Bijleveld, C.C.J.H., R.F. Meijer,

P. van Panhuis

Typologieën van geweldsdaders naar type delict en achtergrondkenmerken
Lezing *NVK-congres*, 1999

Block, C.R., C. van der Werff

Initiation and continuation of a criminal career; who are the most active and dangerous offenders in the Netherlands?
Arnhem, Gouda Quint, 1991
Onderzoek en beleid, nr. 105

Broek, J. van den, P. van Panhuis, A. Patty

Criminele kaart regio Haaglanden: trend-analyse 1993-1997
Den Haag, Politieregio Haaglanden, Informatieknoppunt Haaglanden, Analyse en Research, 1998

Bruinsma, G.J.N.

Criminaliteitsbeeld van Twente in 1995, 1996 en 1997
Enschede, Internationaal Politie Instituut Twente (IPIT), 1999

Dijk, Van Soomeren en Partners, Van

Jeugdige verdachten in Nederland; een analyse van de gegevens uit het HKS, ten behoeve van de Integrale Veiligheidsrapportage 1998
Amsterdam, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, 1998

Grapendaal, M., Ed. Leuw, J.M. Nelen

De economie van het drugsbestaan; criminaliteit als expressie van levensstijl en loopbaan
Arnhem, Gouda Quint, 1991
Onderzoek en beleid, nr. 115

Kleemans, E.R.

Strategische misdaadanalyse en stedelijke criminaliteit: een toepassing van de rationele keuzebenadering op stedelijke criminaliteitspatronen en het gedrag van daders, toegespitst op het delict woning-inbraak
Enschede, Internationaal Politie Instituut Twente (IPIT), 1996 (proefschrift)

Ministerie van Justitie, WODC

Criminaliteit en handhaving; over slachtoffers, daders en strafrecht
Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC/SIBa, 1996

Prins, L.*DEX 2000, gebruikershandleiding*

Den Dolder, ABRIO, 2000

Rovers, B.*Criminografie van Rotterdam; jeugdigen en veel voorkomende criminaliteit in de periode 1990-1994*

Arnhem, Gouda Quint, 1996

Werff, C. van der*Recidive 1977: recidivecijfers van in 1977 wegens misdrijf veroordeelden en niet-vervolgden*

Den Haag, SDU, 1986

Onderzoek en beleid, nr. 67

Werkgroep Landelijke**Criminaliteitskaart***Van criminaliteitskaart naar veiligheidsbeeld*

Den Dolder, ABRIO, 1999

Hoofdstuk 4**CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)***De reductie van het percentage beleidssepts*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1988

Recht en Statistiek, nr. 1

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Steeds meer strafzaken gaan door vrijspraak 'over de kop'

Kwartaalbericht rechtsbescherming en veiligheid, jrg. 7, nr. 4, 1994, pp. 6-10**Grapendaal, M., P.P. Groen, W. van der Heide***Duur en volume; ontwikkeling van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf tussen 1985 en 1995, feiten en verklaringen*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1997

Onderzoek en beleid, nr. 163

Van der Heide, W., D.E.G. Moolenaar, F.P. van Tulder,*Prognose van de sanctiecapaciteit 2000-2005*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001a

WODC-onderzoeksnotities, nr. 2001/2

Van der Heide, W., D.E.G. Moolenaar, F.P. van Tulder,*Prognose sanctiecapaciteit 2000-2005: trends en achtergronden Sancties*, 2001b (te verschijnen in het juni-nummer)*Geraadpleegde literatuur***CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)***Criminaliteit en Strafrechtspleging*

Voorburg/Heerlen, CBS/Staatsuitgeverij (diverse jaren)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Criminele Statistiek*

Den Haag, CBS/Staatsuitgeverij (diverse jaren)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Justitiële Statistiek*

Den Haag, CBS/Staatsuitgeverij (diverse jaren)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Rechtspraak in Nederland 1999*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1999

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Vijfennegentig jaar statistiek*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1994

Kamerstukken II

1998-1999a, 24 587, nr. 39

Kamerstukken II

1998-1999b, 26 274, nr. 1-2

Ministerie van Justitie*Rubricering sepotgronden*Den Haag, Ministerie van Justitie, 1986
(interne lijst)**Wang, C.S. (red.)**

Begrippenlijst CBS (1998)

Kwartaalbericht rechtsbescherming en veiligheid, jrg. 11, nr. 1, 1998, pp. 7-10**Hoofdstuk 5****Algemene Rekenkamer***Heenzending en tenuitvoerlegging van straffen*

Den Haag, Sdu, 1997

Brand, E.F.J.M., G.J.M. Dirks, J.L. van Emmerik*Gemiddelde intramurale behandelingsduur van ter beschikking gestelden; verantwoord beperken*

Utrecht, NZI, 1998

BOOM (Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie)*Stand van zaken ontneming wederrechtelijk verkregen voordeel 1996-1998*

Leeuwarden, Openbaar ministerie, BOOM (diverse jaren)

CJIB (Centraal Justitieel Incasso Bureau)*Jaarverslag 1995-1999*

Leeuwarden, CJIB (diverse jaren)

Emmerik, J.L. van*TBR en recidive; een beschrijving van ter beschikking gestelden van wie de maatregel is beëindigd in de periode 1974-1979*

Den Haag, Staatsuitgeverij, 1985

Onderzoek en beleid, nr. 61

Emmerik, J.L. van*TBS en recidive; een vervolgstudie naar de recidive van ter beschikking gestelden van wie de maatregel is beëindigd in de periode 1974-1979*

Arnhem, Gouda Quint, 1989

Onderzoek en beleid, nr. 95

Emmerik, J.L. vanKenmerken van ter beschikking gestelden; een follow up
Sancties, 1995, nr. 5, pp. 285-300**Emmerik, J.L. van**

De last van het getal; een overzicht in cijfers van de maatregel tbs

Justitiële verkenningen, jrg. 25, nr. 4, 1999, pp. 9-31**Grapendaal, M., P.P. Groen, W. van der Heide***Duur en volume; ontwikkeling van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf tussen 1985 en 1995, feiten en verklaringen*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1997

Onderzoek en beleid, nr. 163

Hofstee, E.J.*TBR en TBS; de TBR in rechtshistorisch perspectief*

Arnhem, Gouda Quint, 1987

Huijbregts, G.L.A.M., A.C. Berghuis*Boete Incasso; cijfers over 1992*

Den Haag, Ministerie van Justitie, CDWO/SIBa, 1993

IBO*Over stromen, in-, door- en uitstroom bij de TBS; eindrapport*

Z. pl., z. uitg., 1998

Ronde 1997, rapport 10

Laeven, A.M.W., C. van Vliet

Behandelduur gemeten; methodieken voor het berekenen van de gemiddelde behandelduur van TBS-gestelden
Utrecht, GGZ Nederland, 2000

Leuw, Ed.

Recidive na ontslag uit tbs
Deventer, Gouda Quint, 1995
Onderzoek en beleid, nr. 141

Leuw, Ed.

Instroom en capaciteit in de tbs-sector; geregistreerde gegevens en inzichten van deskundigen

Den Haag, Gouda Quint, 1998
Onderzoek en beleid, nr. 168

Leuw, Ed.

Recidive van ex-ter beschikkinggestelden
Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1999

Onderzoek en beleid (nog te verschijnen)

Nelen, J.M., V. Sabee

Het vermogen te ontnemen; wetsevaluatie – fase 2

Arnhem, Gouda Quint, 1996
Onderzoek en beleid, nr. 156

Nelen, J.M., V. Sabee

Het vermogen te ontnemen; evaluatie van de ontnemingswetgeving – eindrapport

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 170

Geraadpleegde literatuur

CABB (Centraal Advies- en Beheersbureau Beslag)

Stand van zaken ontneming wederrechtelijk verkregen voordeel 1995

Leeuwarden, Openbaar Ministerie, CABB, 1996

CBS

Gevangenisstatistiek 1997

Voorburg, CBS, 1998

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Jaarcijfers TBS, 1990-1995

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1996

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Handleiding Planning en Control van Gevangeniswezen 1997

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1996

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Jaarcijfers TBS, 1991-1996

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1997

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Jaarcijfers Gevangeniswezen; kerninformatie over de jaren 1992-1996

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1997

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Jaarcijfers Gevangeniswezen; kerninformatie over de jaren 1993-1997

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1998

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Vraag en aanbod in de sector gevangeniswezen, 1997

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1998

DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen)

Feiten in cijfers, 1999

Den Haag, Ministerie van Justitie, DJI, 1999

Domeinen roerende zaken

Jaarverslag 1998

Apeldoorn, Ministerie van Financiën, Domeinen (nog te verschijnen)

DPJR (Directie Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering)

Taakstraffen; stand van zaken, praktijk en resultaten

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJR, 1997

DPJS (Dienst Preventie, Jeugd en Sancties)

Jaarboek 1998; preventie jeugd en sancties

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS, 1998

Huijbregts, G.L.A.M., A.C. Berghuis

Boete Incasso; cijfers over 1993

Den Haag, Ministerie van Justitie, CDWO/SIBa, 1994

Huijbregts, G.L.A.M., A.C. Berghuis

Boete Incasso; eindrapportage IBIS

Den Haag, Ministerie van Justitie, CDWO/SIBa, 1994

Ministerie van Justitie

Rijksbegroting 1998

Den Haag, Sdu, 1997

Spaans, E., C. Verwers

Elektronisch toezicht in Nederland; uitkomsten van het experiment

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1997

Onderzoek en beleid, nr. 164

Hoofdstuk 6

Bartels, J.A.C.

Jeugdstrafrecht; het nieuwe jeugdstrafrecht

Zwolle, Tjeenk Willink, 1995 (2e druk)

Blees, L.W., M. Brouwers

Taakstraffen voor minderjarigen; toepassing en uitvoering opnieuw belicht

Deventer, Gouda Quint, 1996

Onderzoek en beleid, nr. 157

Boendermaker, L.

Eind goed, al goed? De leefsituatie van jongeren een jaar na vertrek uit een justitiële behandelinrichting

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 167

Boendermaker, L.

Justitiële behandelinrichtingen voor jongeren; populatie en werkwijze

Leuven-Apeldoorn, Garant, 1999

Bol, M.W., G.J. Terlouw, L.W. Blees, C. Verwers

Jong en gewelddadig; ontwikkeling en achtergronden van de geweldscriminaliteit onder jeugdigen

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 174

Bol, M.W.

Doorgaan met Stop? Voorwaarden voor een geslaagde aanpak van zeer jeugdige delictplegers

Justitiële verkenningen, jrg. 25, nr. 6, augustus 1999, pp. 56-67

Bunt, H. van de, C. Bijleveld

Nederland wordt wel gewelddadiger
NRC Handelsblad, opinie-pagina, 13 november 1999

BZK (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)

Integrale Veiligheidsrapportage, juli 2000

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Criminaliteit en Strafrechtspleging

Voorburg/Heerlen, CBS/Staatsuitgeverij (diverse jaren)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Criminele Statistiek*

Den Haag, CBS/Staatsuitgeverij (diverse jaren)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Justitiële Statistiek*

Den Haag, CBS/Staatsuitgeverij (diverse jaren)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Steeds meer strafzaken gaan door vrijspraak 'over de kop'

Kwartaalbericht rechtsbescherming en veiligheid, jrg. 7, nr. 4, 1994, pp. 6-10**CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)***Vijfennegentig jaar statistiek*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1994

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*De leefsituatie van de Nederlandse bevolking 1997; deel 2: Criminaliteit, milieu en politiek*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1999

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*Statistisch Jaarboek 2001, hoofdstuk 1.5 Rechtsbescherming en Veiligheid*

Voorburg/Heerlen, CBS, 2001

DPJR (Directie Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering)*Taakstraffen; stand van zaken, praktijk en resultaten*

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJR, 1997

DPJS (Dienst Preventie, Jeugd en Sancties)*Jaarboek 1999 en 2000; preventie jeugd**en sancties*

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS, 1999/2000

Heiden-Attema, N. van der, M.W. Bol
Moeilijke jeugd; risico- en protectieve factoren en de ontwikkeling van delinquent gedrag in een groep risicjongeren

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2000

Onderzoek en beleid, nr. 183

Heiden-Attema, N. van der, B.S.J. Wartna*Recidive na verblijf in een JBI; een vervolgstudie naar de geregistreeerde criminaliteit onder jongeren uit een justitiële behandelinstelling*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2000

WODC-onderzoeksnotitie, nr. 2000/6

Jaarrapport 1999

Leiden, Halt Nederland, juni 2000

Kruissink, M., A.A.M. Essers*Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit; periode 1980-1999*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

WODC-onderzoeksnotitie, nr. 2001/3

Kruissink, M., C. Verwers

Herziening jeugdstrafrecht (werktitel)

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid (nog te verschijnen)

Mertens, N.M., M. Grapendaal, B.J.W. Docter-Schamhardt*Meisjescriminaliteit in Nederland*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 169

SCP

Sociaal en cultureel rapport 1998

Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau, 1998

Wittebrood, K., M. Junger

Trends in geweldscriminaliteit; een vergelijking tussen politiestatistieken en slachtofferenquêtes

Tijdschrift voor criminologie, nr. 3, 1999, pp. 250-267

Wittebrood, K.

Probleemgedrag onder jongeren. In: K. Wittebrood, S. Keuzenkamp (red.), *Rapportage Jeugd 2000; trajecten van jongeren naar zelfstandigheid*

Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, december 2000 (hoofdstuk 8)

Hoofdstuk 7**CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)**

Profielen van slachtoffers van veel voorkomende criminaliteit

Voorburg, CBS, 1991

Recht en Statistiek, nr. 11

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Veel voorkomende criminaliteit; kerncijfers 1980-1996

Voorburg/Heerlen, CBS, 1997

Dijk, J.J.M. van, C.H.D. Steinmetz

De WODC-slachtofferenquêtes 1974-1979

Den Haag, Staatsuitgeverij, 1979

Onderzoek en beleid, nr. 13

Dijk, T. van

Zin en onzin over onveiligheidsgevoelens

SEC, jrg. 10, nr. 6, 1996, pp. 6-8

Directie Criminaliteitspreventie

Bedrijfsleven en criminaliteit; kengetallen uit de eerste Nederlandse slachtoffer-enquête onder bedrijven, 1988

Den Haag, Ministerie van Justitie,

Directie Criminaliteitspreventie, 1990

DPJR (Directie Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering)

Criminaliteit en de detailhandel; resultaten van een enquête onder detaillisten

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJR, 1995

DPJR (Directie Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering)

Herhaald slachtofferschap; omvang, verschijningsvormen en mogelijkheden voor een aanpak

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS, 1996

DPJS (Dienst Preventie, Jeugd en Sancties)

Interne criminaliteit; kenmerken en mogelijkheden voor een aanpak

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS, 1998a

DPJS (Dienst Preventie, Jeugd en Sancties)

Jaarboek 1998; preventie, jeugd en sancties

Den Haag, Ministerie van Justitie, DPJS, 1998b

Geerlof, J., T. Spapens, L. van der Vis

Politiemonitor Bedrijven en Instellingen

Den Haag, B&A Groep Beleidsonderzoek en -advies, 1992

Geveke, H., O. Hennekam, R. Joosten

De paradox van de slachtofferangst

SEC, jrg. 10, nr. 5, 1996, pp. 9-11

Geveke, H., R. Joosten, E. Braam, N. Mertens

Horeca en veiligheid; verslag van een kwantitatief onderzoek onder ondernemers in de Nederlandse horeca – eindrapport
Den Haag, B&A Groep Beleidsonderzoek en -advies, 1997

Huys, H., C. van der Wulp

Criminaliteit en rechtshulp. In: H. Huys, F. Otten, H. Schmeets, C. van der Wulp (red.), *De leefsituatie van de Nederlandse bevolking 1997; Deel 2: Criminaliteit, milieu en politiek*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1999, pp. 8-15

Intomart

Criminaliteit en preventie in Nederlandse musea

Hilversum, Intomart, 2000

(in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Directie Cultureel Erfgoed)

IVR (Integrale Veiligheidsrapportage)

Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1996 en 1998

Kempkens, L., K. Wittebrood

Wonen, criminaliteit en leefbaarheid
Tijdschrift voor de volkshuisvesting, jrg. 6, nr. 2, 2000, pp. 37-41

Kesteren, J. van, P. Mayhew,

P. Nieuwbeerta

Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries; key findings from the 2000 International Crime Victims Survey

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2000

Onderzoek en beleid, nr. 187

Middelhoven, L.K., F.M.H.M. Driessen

Geweld tegen werknemers in de (semi-) openbare ruimte – Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van het Ministerie van Justitie

Utrecht, Bureau Driessen, 2001

MKB-Nederland

Ondernemers over criminaliteit en veiligheid, maart 2000

MKB-publicaties ([http\www\MKB.nl](http://www\MKB.nl))

Norusis, M.J./SPSS Inc.

Logistic Regression. In: *SPSS Professional StatisticsTM 7.5*

Chicago (Ill), SPSS Inc., 1997, pp. 1-6

PMB (Politiemonitor Bevolking)

Politiemonitor Bevolking 1999; landelijke rapportage; tabellenrapport

Den Haag/Hilversum, 1999

Rovers, B.

De buurt een broeiest? Een onderzoek naar de invloed van woonomgeving op jeugdcriminaliteit

Nijmegen, Ars Aequi Libri, 1997

Schadefonds Geweldsmisdrijven

Jaarverslag 1999

Schoen, E.D., P.R. Defize, M. Bakker

Methodologische evaluatie van de Politiemonitor Bevolking

Den Haag, TNO, juli 2000

SCP (Sociaal en Cultureel

Planbureau)

Justitie en strafrechtspiegeling. In: *Sociaal en Cultureel Rapport 2000; Nederland in Europa*

Rijswijk, SCP, 2000

Slachtofferhulp Nederland

Bereik van slachtoffers en cliënten door de Buro's Slachtofferhulp in 1999

Utrecht, Slachtofferhulp Nederland, 2000a

Slachtofferhulp Nederland*Jaarverslag 1999*

Utrecht, Landelijk Bureau Slachtofferhulp Nederland, 2000b

Stichting Trendmeter

Criminaliteit treft middenbedrijf steeds zwaarder

Forum, jrg. 4, nr. 4, 26 februari 1998 (middenkatern TrendMeter van het Middenbedrijf)**Stichting Trendmeter**

Criminaliteit blijft hoog; ondernemers doen minder aangifte

Forum, jrg. 6, nr. 8, 20 april 2000 (middenkatern TrendMeter van het Middenbedrijf)**Terlouw, G.J., W.J.M. de Haan, B.M.W.A. Beke***Geweld: gemeld en geteld; een analyse van aard en omvang van geweld op straat tussen onbekenden*

Arnhem, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, 1999

Vanderveen, Gabry

Stoere mannen, bange vrouwtjes? Over het sprookje van de fear-victimization paradox

Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 41, nr. 1, 1999, pp. 2-20**Waard, Jaap de**

Veilig onderdak

SEC, jrg. 14, nr. 5, 2000, pp. 7-10**Wittebrood, K.**

Buurten en geweldscriminaliteit: een multilevel-analyse

Mens en Maatschappij, jrg. 75, nr. 2, 2000, pp. 92-109**Wittebrood, K., e.a. (red.)***Nederlanders over criminaliteit en rechtshandhaving*

Deventer, Gouda Quint, 1997

*Geraadpleegde literatuur***CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)***De overgang van Enquête Slachtoffers Misdrijven naar Enquête Rechtsbescherming en Veiligheid*

Voorburg, CBS, 1993

Recht en Statistiek, nr. 16

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)*De leefsituatie van de Nederlandse bevolking 1997; deel 2: Criminaliteit, milieu en politiek*

Voorburg/Heerlen, CBS, 1999

Cozijn, C.*Geweldsregistratie bij ziekenhuizen in Nijmegen*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1996

Fiselier, J.P.S.*Slachtoffers van delicten; een onderzoek naar verborgen criminaliteit*

Utrecht, Ars Aequi Libri, 1978

(proefschrift)

Huys, H.

Schade door criminaliteit

INDEX, jrg. 7, nr. 4, 2000, pp. 10 en 13**Kester, J.G.C., J. Junger-Tas***Criminaliteit en strafrechtelijke reactie; ontwikkelingen en samenhangen*

Arnhem, Gouda Quint, 1994

Onderzoek en beleid, nr. 138

Mayhew, P., J.J.M. van Dijk*Criminal Victimization in Eleven Industrialised Countries; key findings from the 1996 International Crime Victims Survey*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1997

Onderzoek en beleid, nr. 162

Meerding, W.J., e.a.

Kosten van letsel door ongevallen in Nederland

Amsterdam/Rotterdam, Consument en Veiligheid / Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg, 1999

Tilburg, W. van

De dader als slachtoffer
SEC, jrg. 13, nr. 3, 1999, pp. 12-14

Wittebrood, K.

Cijfers omtrent geweld; achtergrondstudies bij het advies verantwoordelijkheid en perspectief; geweld in relatie tot waarden en normen
Den Haag, 1998

RMO-advies, nr. 6

Hoofdstuk 8**Crime Trends in Europe**

European Journal on Criminal Policy and Research, jrg. 8, nr. 1, maart 2000
(diverse auteurs)

European Committee on Crime Problems

European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics
Straatsburg, Council of Europe, 1999

Kesteren, J. van, P. Mayhew, P. Nieuwbeerta

Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries; key findings from the 2000 International Crime Victims Survey

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2000

Onderzoek en beleid, nr. 187

Mayhew, P., J.J.M. van Dijk

Criminal Victimization in Eleven Industrialised Countries

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1997

Onderzoek en beleid, nr. 162

Ministerie van Justitie

Juridische infrastructuur in internationaal perspectief, Criminaliteitsbeheersing

Den Haag, Ministerie van Justitie, Directie Algemene Justitiële Strategie, februari 2000

Bruinsma, G.J.N., H.G. van de Bunt, J.P.S. Fiselier

Hoe onveilig is Nederland? Enkele theoretische en methodische kanttekeningen bij een internationaal vergelijkend victimologisch onderzoek

Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 32, nr. 2, 1990, pp. 138-155

Hoofdstuk 9**Bunt, H.G. van de, C.C.J.H. Bijleveld**

Het luisterend oor van de criminoloog
Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 42, nr. 1, 2000, pp. 55-70

Goudriaan, R., F. van Tulder, J. Blank, A. van der Torre, B. Kuhry

Doelmatig dienstverleners
Rijswijk/Alphen aan den Rijn, Sociaal en Cultureel Planbureau/Samson, 1989
Sociale en Culturele Studie, nr. 11

Haan, W.J.M. de

Nederland is hartstikke veilig
Vrij Nederland, 16 oktober 1999

Haan, W.J.M. de e.a

Jeugd en geweld; een interdisciplinair perspectief

Den Haag, Van Gorcum / Ministerie van VWS, 1999

**Huijbregts, G.L.A.M., F.P. van Tulder,
D.E.G. Moolenaar**

*Model van justitiële jeugdvoorzieningen
voor prognose van de capaciteit*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoek en beleid (nog te verschijnen)

OM

Jaarverslag 1998

Den Haag, Openbaar Ministerie, voor-
lichtingsdienst Parket-Generaal, 1999

OM

Jaarverslag 1999

Den Haag, College van procureurs-
generaal, 2000

Spaans, E.C.

*Werken of zitten; de toepassing van werk-
straffen en korte vrijheidsstraffen in 1992*

Arnhem/Den Haag, Gouda Quint, 1995

Onderzoek en beleid, nr. 144

**Steinmann, P.L.M., F.P. van Tulder,
W. van der Heide**

*Prognose van de sanctiecapaciteit 1999-
2003*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
1999

Onderzoek en beleid, nr. 181

Wiebrens, C., S. Essers

Schaf het ophelderingspercentage af

Tijdschrift voor de Politie, jrg. 61, nr. 1-2,
1999, pp. 27-34

Wittebrood, K., M. Junger

Trends in geweldscriminaliteit; een
vergelijking tussen politiestatistieken
en slachtofferenquêtes

Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 41, nr. 3,
1999, pp. 250-267

